

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei d'Arqueologia i Paleontologia
Biblioteca del Patrimoni Cultural

1324

Excavacions de les consolidacions realitzades en
el Poblament del Molí d'Espígol (Tornabous).
Campanya de 1988

Miquel Cura i Morera

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

La campanya de l'any 1988, va tenir lloc entre els mesos de novembre i desembre de 1988, equivalent a la segona campanya de consolidació i restauració del jaciment del Molí d'Espígol.

Les actuacions es centraren als indrets següents:

- 1.- L'Edifici Singular: Unitats de Ponent i Llevant
- 2.- Carrer num. 3, nivell inferior
- 3.- Carrer núm. 4 i estances rectangulars del costat Oest
- 4.- Carrer núm. 5 i estances rectangulars del costat Est
- 5.- Primer sector del "Barri Adossat a la Muralla 1" (Estances 80 a 85)

1.- L'EDIFICI SINGULAR

Amb aquest nom el Dr. Maluquer va individualitzar la construcció de s'aixeca al costat nord del carrer núm. 3, entre els carrers núm. 5 i 4, amb una façana de 16 metres de llarg, i on s'obre una única porta, que en una fase concreta (equivalent al nivell 3 del carrer núm. 3) es presentava flanquejada per dues bases de columna

Per comprendre millor aquest edifici i la seva evolució, cal en principi diferenciar dues unitats, per una banda aquella que constitueix estrictament les dependències en relació a l'única porta d'entrada, es a dir la part occidental, i per l'altra l'estructura amb quatre petites estances quadrades anexas a l'anterior pel costat de llevant.

1.1.- LA UNITAT DE PONENT

El Dr. Maluquer va excavar aquesta, que compren basicament l'estança 61 de planta quadrangular on si troba la porta d'entrada i dues cel.les quadrangulars apoiades en la façana delcostat oest que s'anomenaran, estances 55nord i 55sud.

Quan en la present campanya tiguérem que intervenir en aquesta unitat, ens trobarem en la següent situació: Es reconeixien les dues petites cel.les enllosades (55n i 55s) a la cota 94,88. L'estança quadrada (61) estava practicamente tota ella a la mateixa cota, amb una llar de foc de planta rectangular en el seu centre, però també s'havia efectuat una trinxera de més d'un metre d'amplada fins la cota 94,5 junt al parament sud i la porta d'entrada.

A més ens quedava el testimoni d'una paret transversal de sud a nord en base a la cota 95, 86 que iniciant-se i apoiant-se en la paret de separació entre les dues petites cel.les passava per sobre la paret del costat nord, i s'adosava en el mur nord d'una estança rectangular dividint-la en dos parts (66w i 66e). Aquest darrer tram de la paret transversal en relació a l'estança 66 estava molt malmesa, per haver caigut el testimoni de terra on s'apoiava, decidint per aquest motiu

retirar-la , així que l'estança 66 quedava uniformada en la seva planta originària de tipus rectangular.

L'ESTANÇA 66

Es doncs de planta rectangular de 6,1 metres de llargada per 2,4 metres d'amplada amb una porta d'entrada de 1 metre d'amplada que dona al carrer núm. 5

Aquesta estança estaria teòricament a un nivell 2 (si be ara equivaldria al nivell 2a després de la informació proporcionada per l'estança 200) a la cota 95,74

Rebaxant-la 25 cms, trobem el nivell 2b, siglat com *ME66/2*

- 1.- Mà de morter
- 2.- Percutor de pedra
- 3.- Dues fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 4.- 16 fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 5.- Tres fragments informes de ceràmica oxidada grogenca i tova, pintats a bandes
- 6.- **Un fragments d'àmfora de tipus possiblement nordafricà, d'engalba verda i pasta rosada**
- 7.- **Dos fragments d'àmfora ebussitana amb acanaladures**
- 8.- Dos fragments de tapadora. Ceràmica ibèrica (Làm.I)
- 9.- Fragment de vora del tipus "cap d'ànec" Ceràmica ibèrica (Làm.I)
- 10.- Fragment de vora tipus "cap d'ànec" pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm.I)
- 11.- Nansa de cinta. Ceràmica gris
- 12.- Fragment de coll amb motllura plana. Ceràmica gris fosca
- 13.- Peu alt de copa. Ceràmica gris fosca (Làm.I)
- 14.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.I)
- 15.- Fragment de vora. Ceràmica a mà
- 16.- Vora i inici de nansa de cinta. Ceràmica a mà (Làm.I)
- 17.- Fragments que permeten la reconstrucció parcial d'una imitació de cràtera. Ceràmica a mà (Làm.I)

Com que la manca de ceràmiques de vernís negre que no ens permet una datació més aproximada, ens portà a rebaixar un nou nivell, en

teoria un nivell 3 fins la cota 95,5, ja que en el parament sud d'aquesta estança sembla percebre's l'existència d'una porta cegada de més de 1 metre d'amplada, que en aquest nivell es comunicava en l'estança 61

Materials siglats com *ME66/3*

- 1.- Base plana. Ceràmica a mà
- 2.- Fragment informe amb un cordó decorat per incisions. Ceràmica a mà
- 3.- Vora d'un bol de ceràmica a mà (Làm.II)
- 4.- Fragment de vora. Ceràmica a mà
- 5.- Part superior d'una olleta de ceràmica a mà (Làm.II)
- 6.- Fragment de nansa cilíndrica. Ceràmica ibèrica
- 7.- Nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 8.- Fragment de nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 9.- Base cóncava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 10.- Fragment de base cóncava. Ceràmica ibèrica
- 11.- Fragment de vora de pàtera. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 12.- Fragment informe decorat per pintura a bandes. Ceràmica oxidada
- 13.- Dos fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 14.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca i tova, pintat a bandes fines
- 15.- Vora de gerra, tipus "cap d'ànec" pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 16.- Vora de tenalla de petit tamany de vora plana. Ceràmica oxidada de color rosat (Làm.II)
- 17.- Fragment de vora de gerra, pintat sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 18.- Fragment de vora de gerra, pintat sobre el llavi. Ceràmica ibèrica. (Làm.II)
- 19.- Vora de gerra del tipus "cap d'ànec" pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 20.- Fragment de vora de gerra del tipus "cap d'ànec" pintat sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 21.- Fragment informe pintat a bandes. Ceràmica ibèrica
- 22.- Fragment informe pintat a bandes negres i roges. Ceràmica ibèrica

- 23.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca i tova, tintat a bandes
- 24.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintada
- 25.- Fragment informe pintat a bandes. Ceràmica ibèrica
- 26.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca, pintat a bandes
- 27.- Tres fragments informes pintats en cercles. Ceràmica ibèrica
- 28.- Fragment informe de ceràmica oxidada beig a bandes fines
- 29.- Fragment informe pintat a bandes. Ceràmica oxidada groguenca i tova
- 30.- Part superior d'un plat. Ceràmica ibèrica pintada a bandes (Làm.II)
- 31.- Vora de plat, amb decoració de bandes pintades en la cara interna. Ceràmica oxidada groguenca (Làm.II)
- 32.- Fragment de vora trilobulada d'un oenochoe. Ceràmica ibèrica
- 33.- Vora de plat. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 34.- Vora pintada. Ceràmica ibèrica (Làm.II)
- 35.- Part superior d'una gerra de perfil globular, pintada amb motius d'aigües. Ceràmica ibèrica (Làm.III)
- 36.- Vora d'àmfora. Ceràmica granulosa i atoronjada (Làm.II)
- 37.- Fragments d'un vas decantador, pintats a bandes (posiblement en relació a la peça ME66/2/35)
- 38.- 34 fragments pintats a bandes de ceràmica ibèrica
- 39.- Fragment d'una boleta de pedra
- 40.- **Petit fragment d'àtica amb palmetes i oves (Làm.II)**
- 41.- **Dos fragments de vora d'una L.22 àtica (Làm.II)**
- 42.- **Dos fragments de vora d'una altra L. 22 (Làm.II)**
- 43.- **Fragment de figures roges (Làm.II)**

Aquest nivell ens constata ja la seva inscripció dintre el segle IV a.n.e, no tant sols per la presència de ceràmiques àtiques així com l'absència d'àmfores ebusitanes, sino també per una presència important encara que quantitativa menor a les ceràmiques de tipus ibèric, de produccions de ceràmiques oxidades de pasta groguenca

També hen de remarcar que aquesta estança en aquest nivell 3 té una relació directe amb l'estança 61, quedant incorporada al estricte Edifici

Singular, ja no tant sols per la porta, sino també per haver-se recollit en ella, 14 mandíbules d'*ovide-càprids* pertanyents a animals joves.

L'ESTANÇA 55 NORD

Al retirar el tram de mur transversal en sentit nord/sud que el Dr. Maluquer havia deixat per sobre d'aquesta estança, poguerem completar la neteja de la zona d'entrada d'aquesta petita cel.la, proporcionant-nos els següents materials. Els siglarem com *ME55n/3*, però en realitat equival al nivell 2b

- 1.- Tres fragments informes de ceràmica ibèrica pintada
- 2.- Una fitxa retallada sobre ceràmica ibèrica
- 3.- Fragment de vora. Ceràmica a mà
- 4.- Fragment de vora bisellada. Ceràmica a mà brunyida (Làm.VI)
- 5.- Vaset bitroncocònic. Ceràmica ibèrica (Làm.VI)
- 6.- Vora d'àmfora ibèrica (Làm.VI)
- 7.- Part superior d'un vaset en forma de bol i nansa. Ceràmica gris i textura fol.liacea (Làm.VI)
- 8.- Percutor de pedra

L'ESTANÇA 55 SUD

En aquesta estança no es va intervenir ja que ella estava enllosada.

L'ESTANÇA 61

Correspon a la gran estança quadrangular de 4 per 4,2 metres, i on el Dr. Maluquer ens l'havia deixat en el nivell de la llar de foc central, que ja es presentava molt erosionada per les pluges. La seva cota a 95,5 equival al seu nivell 2b (materials siglats com *ME 61/3*) procedents del paviment de ceràmiques que formaven la llar de foc

- 1.- Fragment de vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm.III)
- 2.- Part superior d'un kalathos, pintat en cercles (Làm.III)
- 3.- Fragment de base cóncava. Ceràmica ibèrica
- 4.- Tres fitxes retalles sobre ceràmica ibèrica
- 5.- Fragment informe pintat a bandes de ceràmica ibèrica

- 6.- Inici d'una nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 7.- Nansa cilíndrica. Ceràmica ibèrica (Làm.III)
- 8.- Fragment de guix

Materials que molt be poden datar-se al llarg del segle III a.n.e

A la cota 95,5 que equival al sòcal de la porta flanquejada per les dues bases de columnes, apareix un nou paviment, que es sens dubte el que hi ha que posar en relació amb aquesta porta monumental, i anterior a la construcció de les dues cel·les (55n i 55s)

Materials siglats com *ME 61/3b*

- 1.- Part superior d'una gerra de ceràmica oxidada groguenca, pintada a bandes (Làm.IV)
- 2.- Una altra gerra de ceràmica oxidada groguenca, pintada a bandes i cercles (Làm.IV)
- 3.- Fragments informes d'ambdues gerres
- 4.- Fragments d'un oenochoe de cos globular pintat a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm.IV)
- 5.- Vora de gerra, pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm.IV)
- 6.- Part superior d'una gerra, pintada a bandes Ceràmica ibèrica (Làm.IV)
- 7.- Vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm.IV)
- 8.- Fragments informes de ceràmica ibèrica pintada a bandes
- 9.- Vora de gerra globular. Ceràmica ibèrica (Làm.V)
- 10.- Vora d'àmfora ibèrica (Làm.V)
- 11.- Vora d'àmfora ibèrica de llavi aixecat (Làm.V)
- 12.- Fragment de base concava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 13.- Fragment de vora de tapadora. Ceràmica a mà
- 14.- Fragment de nansa de cinta. Ceràmica a mà
- 15.- Fragments informes de ceràmica ibèrica pintada a bandes
- 16.- **Petit fragment d'àtica amb orla d'oves** (Làm.IV)
- 17.- Fragments informes d'una possible tenalla de ceràmica oxidada rosada.

Nivell que s'ha de datar en el segle IV a.n.e

No obstant, la trinxera practicada pel Dr. Maluquer baixava encara més, així que decidirem anivellar aquesta gran estança fins aquest nivell, resultant així l'aparició d'una paret molt desfeta a un metre del parament nord, i anterior a aquest, que es fica per sota de la cel.la 55nord.

Aquesta nova paret, ens dividirà l'estança en dues zones, aquella que majoritàriament correspon a l'estança 61, és a dir al costat sud, l'anomenem ara com **ESTANÇA 461**, ja que estem ara en un estrat anterior a la planificació urbanística del jaciment tal com fins ara l'hem reconegut, si be també cal advertir que molt possiblement es barrejaren amb algun materials del nivell 3b de l'estança 61, corresponen a ceràmiques de tipus comú ibèriques

- 1.- Dos fragments informes de ceràmica oxidada compacta i rogenca, pintats a bandes
- 2.- Fragment informe de ceràmica oxidada beig i porosa, pintat a bandes
- 3.- Tres fragments informes pintats a bandes de ceràmica oxidada porosa de color beig
- 4.- Dos fragments informes de ceràmica oxidada rosada i porosa, bandes pintades
- 5.- Fragment de ceràmica gris amb motllura
- 6.- Vora de plat. Ceràmica ibèrica (Làm.VII)
- 7.- Fragment d'àmfora ibèrica
- 8.- Fragment informe de ceràmica oxidada, compacta i rogenca, amb engalba blanquinosa.
- 9.- Altres cinc fragments de la peça anterior
- 10.- Agulla d'os (Làm.VII)
- 11.- Fragment de vora amb incisions. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 12.- Fragment de vora. Ceràmica a mà brunyida (Làm.VII)
- 13.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 14.- Fragment de base plana. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 15.- Fragment de base plana. Ceràmica a mà
- 16.- Fragment de base plana d'un vas de forma quadrada. Ceràmica a mà
- 17.- Fragment informe amb cordó. Ceràmica a mà

- 18.- Part superior d'un vas amb tetons verticals perforats (Làm.VII)
- 19.- Bola de pedra
- 20.- Esclat de basalt
- 21.- Percutor de pedra

A la banda nord d'aquesta paret, amb un estrat que es fica per sota de l'estança 66, l'hem anomenat **ESTANÇA 466**,

- 1.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca pintat a bandes
- 2.- Fragment informe de ceràmica oxidada, porosa i de color beig, pintada a bandes
- 3.- Fragment informe de ceràmica oxidada beig, pintada amb línies ondulades
- 4.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca i tova, pintada a bandes
- 5.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca, pintada a quarts de cercles
- 6.- Fragment informe de ceràmica ibèrica., pintada a bandes
- 7.- Fragments informes de possibles tenalles. Ceràmica oxidada rosada
- 8.- Un fragment de possible tenalla. Ceràmica oxidada rogenca
- 9.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.VIII)
- 10.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.VIII)
- 11.- Part superior d'una olleta. Ceràmica a mà (Làm.VIII)

NOTA: *Advertim que per error es van siglar els materials confont els de la 461 amb els de la 466 i viceversa*

1.2.- L'UNITAT DE LLEVANT

Formada basicament per quatre petites estances que compartimenten un edifici de 30 metres quadrats, construït al costat est del propie "edifici singular", on el seu parament sud de façana al carrer núm. 3 es de pedra sorrenca

L'ESTANÇA 64

Es la única on no es va intervenir, deixant-la en el seu nivell 1

L'ESTANÇA 65

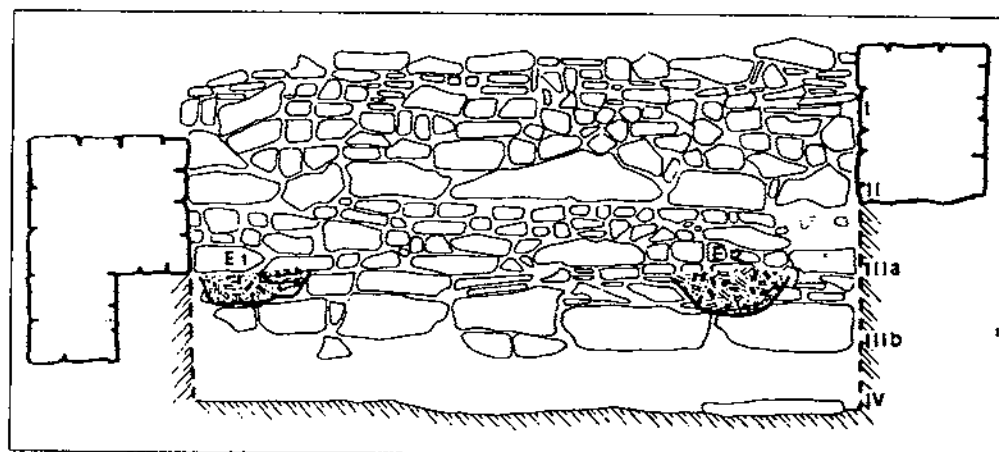
Es la que ocupa el quadrant del nordoest d'aquest edifici, el Dr. Maluquer l'havia deixat en el seu nivell 2, a la cota 95,8

Nosaltres la hem excavat, a fi de completar estratigràficament l'evolució d'aquest edifici, localitzat tres nous nivells ocupacionals

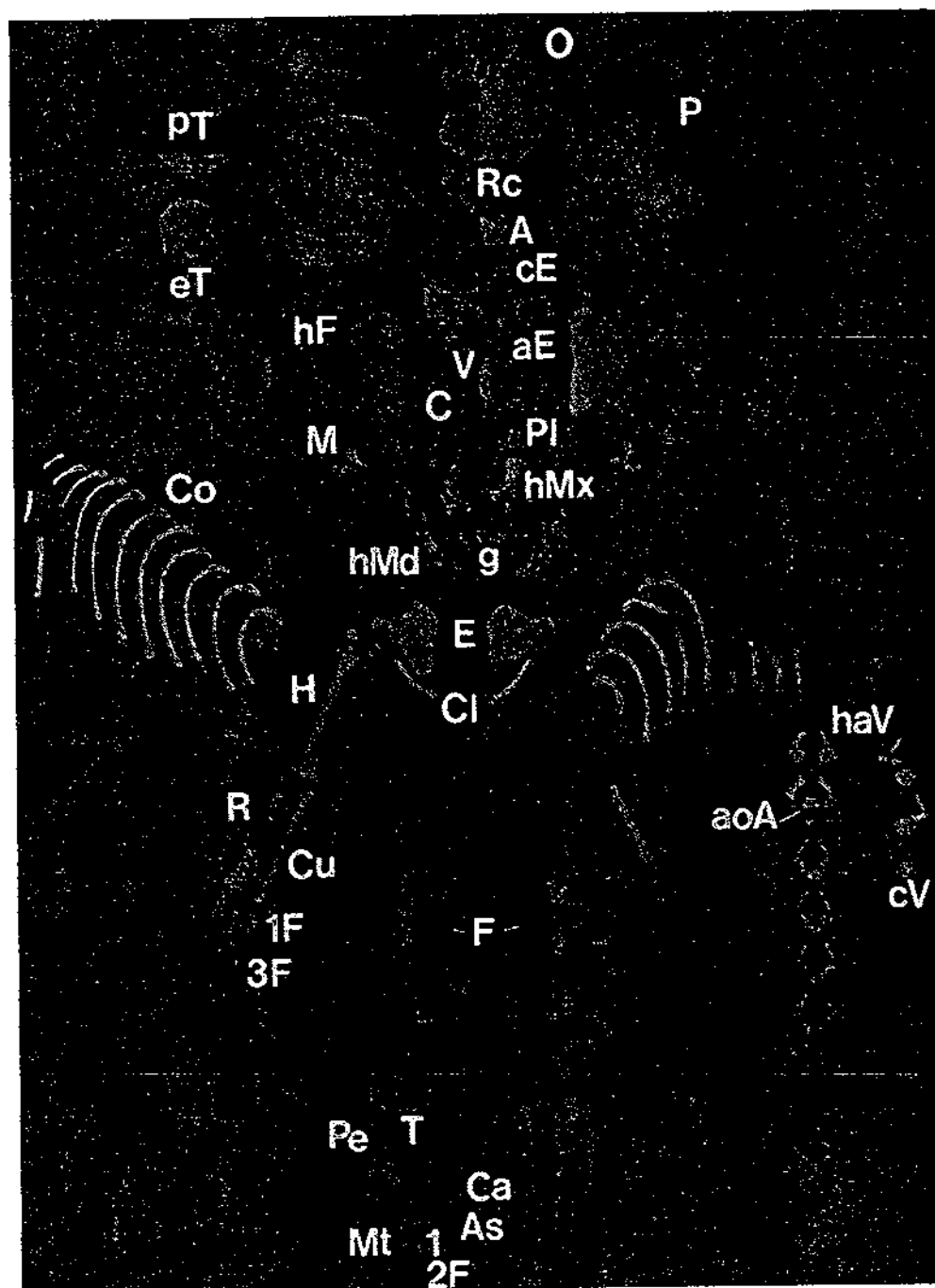
L'anomenat nivell 3a (en realitat 2b), a la cota 95,55

- 1.- Fragment de nansa de ceràmica ibèrica
- 2.- Tres fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 3.- Dos fragments informes de ceràmica oxidada de color beig pintats.
- 4.- Fragment de vora oberta. Ceràmica ibèrica (Làm.III)
- 5.- Vora de gerra. Ceràmica ibèrica
- 6.- Vora de gerra pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm.III)
- 7.- Fragment informe de ceràmica oxidada de considerable gruix, possiblement pertanyent a una tenalla
- 8.- Fragment de vora. Ceràmica gris (Làm.III)
- 9.- Base plana. Ceràmica a mà
- 10.- Part superior d'una olleta amb cordó. Ceràmica a mà
- 11.- **Fragment informe de vernís negre**
- 12.- **Fragment informe de vernís negre, que sembla una producció de Nikia per la seva pasta**
- 13.- **Fragment de vora de pàtera L.26 de vernís negre (Làm.III)**
- 14.- Fragments d'estucs pintats de color vermell

Les restes de fauna apareguda corresponen a dues mandíbules d'*ovid* i la part davantera del maxilar superior d'un *equid*, tallada netament que conserva les dents. L'estança en qüestió seria recoberta en les seves parets per un estuc de color vermell

Estratigrafia de l'estança 65 amb els enterraments infantils

Restes anthropologiques de l'enterrament infantile num. 2

Tots aquests detalls, es completen amb l'aparició de *dos enterraments infantil* sota el paviment, que corresponen a dos perinatals *

El segon nivell apareix a uns 25 cms de l'anterior, i correspon a un nivell 3 (Materials siglats com *ME65/3b*)

- 1.- Un pito construït sobre una banya (Làm.VI)
- 2.- Fragment de fons d'un vas de forma troncònic. Ceràmica a mà (Làm.VI)
- 3.- Fragment informe decorat amb un cordó. Ceràmica a mà (Làm.VI)
- 4.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.VI)
- 5.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.VI)
- 6.- Fragment informe decorat per incisions. Ceràmica a mà
- 7.- Fragment de nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 8.- Nansa doble cilíndrica. Ceràmica oxidada
- 9.- Dos fragments informes de ceràmica oxidada de color beig pintats a bandes
- 10.- Fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 11.- Percutor de pedra
- 12.- **Base decorada amb oves i palmetes. Fons extern amb cercles pintats. Producció àtica (Làm.VI)**

Estrat que es dataria en el segle IV a.n.e

Finalment el darrer estrat caracteritzat per una abundància de cendres fines, i que ja es correspon a una estructura anterior a la configuració urbanística que coneixem del jaciment, i que es correspondria a l'estaça 465, en la cota 94,9

- 1.- Fragment informe de ceràmica oxidada, compacta i rogenca. Pintat a bandes
- 2.- Dos fragments informes de ceràmica oxidada porosa i beig, pintats a bandes
- 3.- Fragment de nansa (Làm,VII)

* M. CURA, Enterraments infantils al Moli d'Espígol de Tornabous (Urgell, Lleida), i J.O. MERCADAL, Estudi paleontropològic dels enterraments infantils del poblat ibèric del Moli d'Espígol (Tornabous, Lleida), a *Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenses*, 14, 1989, pp. 173 a 190

- 4.- Part inferior d'una gerra pintada a bandes. Ceràmica oxidada, color beig clar (Làm.VII)
- 5.- Fragment informe de ceràmica oxidada, porosa i rosada, pintat a bandes
- 6.- Base plana. Ceràmica a mà
- 7.- Fragment de base plana. Ceràmica a mà
- 8.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 9.- Fragment de vora bisellada. Ceràmica a mà, superfícies brunyides (Làm
- 10.- Fragment de vora amb cordó d'una olleta. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 11.- Fragment de vora de gerreta amb cordó. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 12.- Part superior d'una olleta amb cordó. Ceràmica a mà (Làm.VII)
- 13.- Fragment de vora de tapadora, amb decoració de cercles acanalats. Ceràmica a mà
- 14.- Fragment del cos d'un bol. Ceràmica gris (Làm.VII)
- 15.- Agulla de bronze (Làm.VII)
- 16.- Esclat de quars

Aquests materials donen una cronologia imprecisa que en principi tindriem que datar-la en el segle V a.n.e. Notis que aci no apareix cap fragment de la denominada ceràmica ibèrica.

L'ESTANÇA 62 EST

Excavada pel Dr. Maluquer en profunditat, fins la cota 95,5 es a dir que ens equival al nostre nivell 2b

L'hem rebaixat uns 30 cms fins el nivell 3 (materials siglats, com *ME62E/3*)

- 1.- Set fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 2.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintat en cercles
- 3.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintat en triangles
- 4.- Fragment informe de ceràmica oxidada porosa i de color beig, pintat amb cercles discontinuos (Làm.V)

- 5.- Fragment informe de ceràmica oxidada compacta i rogenca, amb una engalba verdosa
- 6.- Nansa de cistell. Ceràmica ibèrica
- 7.- Nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 8.- Dos fragments informes d'un vas colador. Ceràmica oxidada groguenca i tova amb banda pintada.
- 9.- Fragment de base còncava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 10.- Un altra fragment de base concava. Ceràmica ibèrica (Làm.V)
- 11.- Fragment de base anular. Ceràmica ibèrica
- 12.- Base plana. Ceràmica ibèrica
- 13.- Part superior d'un plat de vora vertical. Ceràmica gris (Làm.V)
- 14.- Base d'un vaset de petit tamany. Ceràmica ibèrica (Làm.V)
- 15.- Vora de gerra. Ceràmica ibèrica (Làm.V)
- 16.- Fragment del cos d'un plat semicarenat de ceràmica gris
- 17.- Fragment de boca trilobulada d'un oenochoe. Ceràmica ibèrica
- 18.- Vora doblada de gerra. Ceràmica ibèrica (Làm.V)
- 19.- Vora de gerra tipus "cap d'ànec" pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm.V)
- 20.- Vora de gran gerra. Ceràmica oxidada groguenca amb bandes pintades (Làm.V)
- 21.- Vora. Ceràmica a mà (Làm.V)
- 22.- Fragment de vora. Ceràmica a mà. (Làm.V)
- 23.- Fragment de vora, Ceràmica a mà brunyida (Làm.V)
- 24.- Part superior d'olleta amb cordó Ceràmica a mà (Làm.V)
- 25.- Part superior de gerra amb un gran cordó digital. Pasta grollera. Ceràmica a mà (Làm.V)
- 26.- Vora d'una oleta tipus Tornabous de ceràmica comuna (Aquesta peça ha de provenir d'un nivell superior) (Làm.V)

L'ESTANÇA 62 OEST

Excavada pel Dr. Maluquer fins la cota 95,5 a excepció de la perl.longació de la trinxera que ja havia realitzat a partir de l'estança 61, per comprovar la fondaria del parament de façana d'aquest edifici, però part de la terra fou apilotonada sobre el paviment del nivell 2b, resultat que de fet es produeix una barreja de materials en tota aquesta estança

Siglats com *ME 62W/3*, però tot son materials barrejats

- 1.- Fragment de vaset bitronconònic. Ceràmica ibèrica
- 2.- Dues fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 3.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintat a bandes
- 4.- Cinc fragments decorats amb cercles pintats (Kalathos ?)
- 5.- **Fragment informe d'àtica**
- 6.- Fragment de base cóncava. Ceràmica ibèrica
- 7.- Fragments informes decorats amb cordó. Ceràmica a mà
- 8.- Vora. Ceràmica a mà (Làm.IX)
- 9.- Fragment informe de ceràmica oxidada rosada i compacta
- 10.- **Fragment de vora d'una pàtera L.26. Taller occidental (Làm.IX)**

L'ESTANÇA 462

Correspon al nivell inferior de les dues estances 62E i 62W, limitades en el costat nord per una paret de grans blocs de pedra sorrenca que amiden 30 per 60 cms. No obstant per assentar la paret de separació entre dues estances es va col·locar un gran bloc vertical apoiat i perpendicular a aquest gran sòcal de pedra sorrenca. També cal afegir-hi que com el Dr. Maluquer havia fet la seva trinxera, les aigües han esllevisat part dels talls hi han reomplert en part amb materials de l'estrat superior.

- 1.- Nansa d'un vas cistell. Ceràmica ibèrica
- 2.- Dues nanses d'una mateixa àmfora no ibèrica, de pasta compacta i rogenca, recobertes per una engalba blanquinosa (Làm.VIII)
- 3.- Dues nanses dobles cilíndriques de gran tamany (Làm.VIII)
- 4.- Un fragment de ceràmica ibèrica amb decoració d'aigües
- 5.- Fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 6.- Fragment informe de ceràmica gris
- 9.- Vora d'àmfora, de llavi aixecat de pasta rogenca i engalba blanquinós (*ME 462/4/2*) (Làm.VIII)
- 10.- Vora d'àmfora de llavi aixecat. Pasta rosada (Làm.VIII)
- 11.- **Petit fragment de vora molt prima de bol àtic (Làm.VIII)**
- 12.- **Fragment de vora de L.21, àtic (Làm.VIII)**

- 13.- Part superior de gerra decorada per cordó. Ceràmica a mà (LàmVIII)
- 14.- Vora. Ceràmica a mà
- 15.- Vora Ceràmica a mà (Làm.VIII)
- 16.- Vora. Ceràmica a mà, superfícies brunyides (Làm.VIII)
- 17.- Vora. Ceràmica a mà (Làm.VIII)

EVOLUCIO DE L'ESPAI EN L'EDIFICI SINGULAR

L'estudi dels paraments de l'Edifici Singular ens permeten reconeixer aproximadament l'evolució del mateix en diferents etapes. No obstant devem d'advertir que mancant-nos la informació estratigràfica de les campanyes d'excavacions del Dr. Maluquer, ens resten diversos problemes d'ordre cronològic per reconeixer

1era. fase..- La porta d'entrada que dona al carrer núm.3, amida 1,5 metres i l'estructura s'ens presenta molt probablement en forma de T, és a dir, un gran espai de planta trapezoidal a l'altra costat de la porta d'entrada de 7 metres de fondària (fins la paret nord de l'estança 66), amb una cel.la quadrangular a cada costat (estances 55sur i 62)

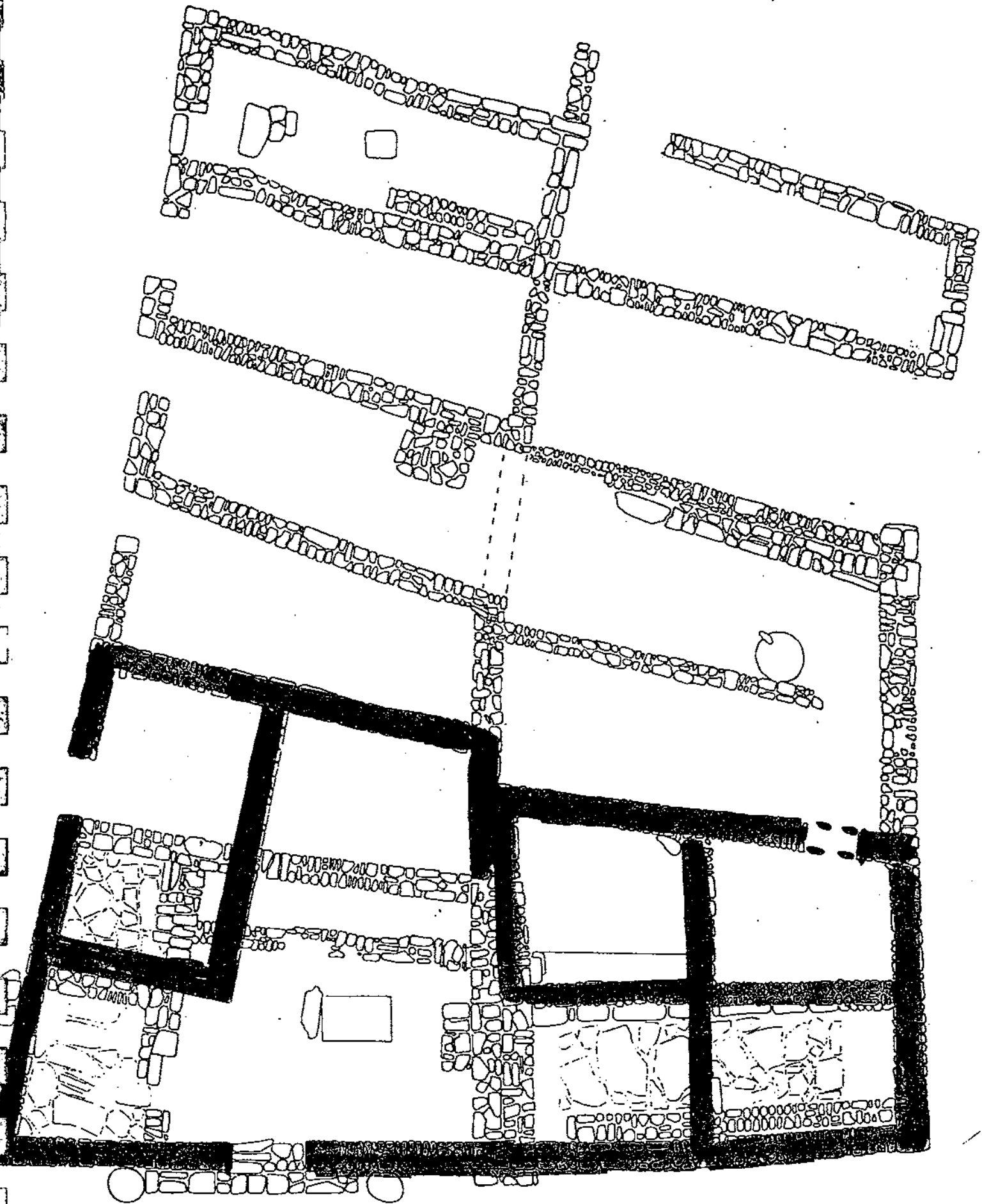
Aquesta estructura ve marcada basicament per la construcció independent d'una estança rectangular de 5 per 2,4 metres, amb porta d'entrada en el carrer 5, que ocupa part de l'estança 66 i la 55 nord. No queda clar, si l'estança quadrangular 65 pertany o no a l'estructura de l'Edifici Singular.

Respecte la seva cronologia aquesta queda indeterminada entre dues possibilitats, o bé datar-la en una fase tardana del segle III a.n.e. o pel contrari atribuir-la a la fase de Tornabous I, de romanització a principis del segle I a.n.e.

2ona fase: La porta d'entrada es presenta molt més gran, amb una amplada d'uns 2,5 metres, que dona directament a la gran estança quadrangular 61 de 4 per 4 metres, quedant al costat de ponent, les dues petites cel.las quadrangulars (55 nord i 55 sud). Al costat est, les estances quadrangulars 65, 62 i 63 (a manca de coneixences de la 64 per excavar) es relacionarien a través de portes amb la gran estança 61. La seva cronologia es del segle III a.n.e

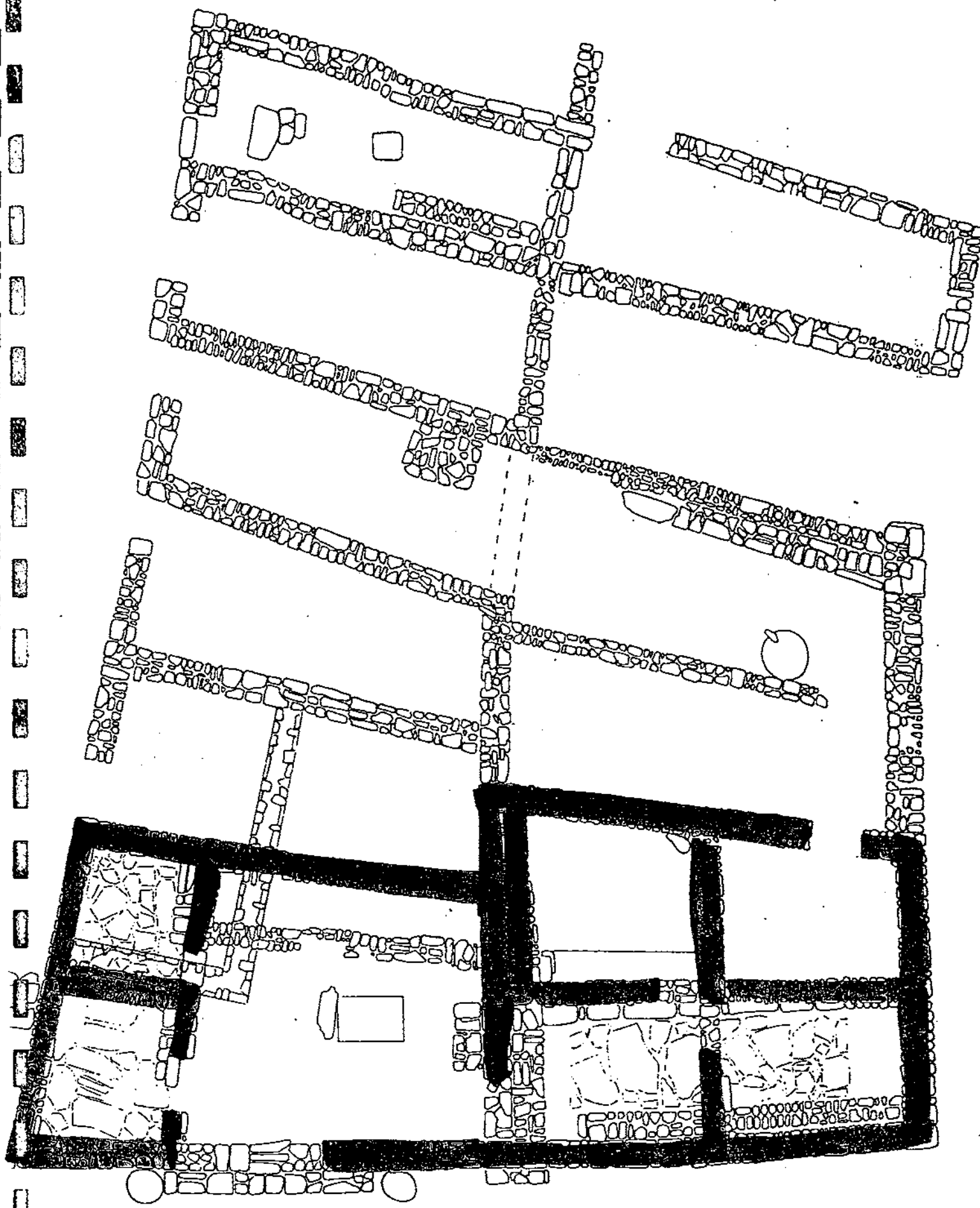
L'Edifici Singular i els diferents murs per fases

■ 1 era ?

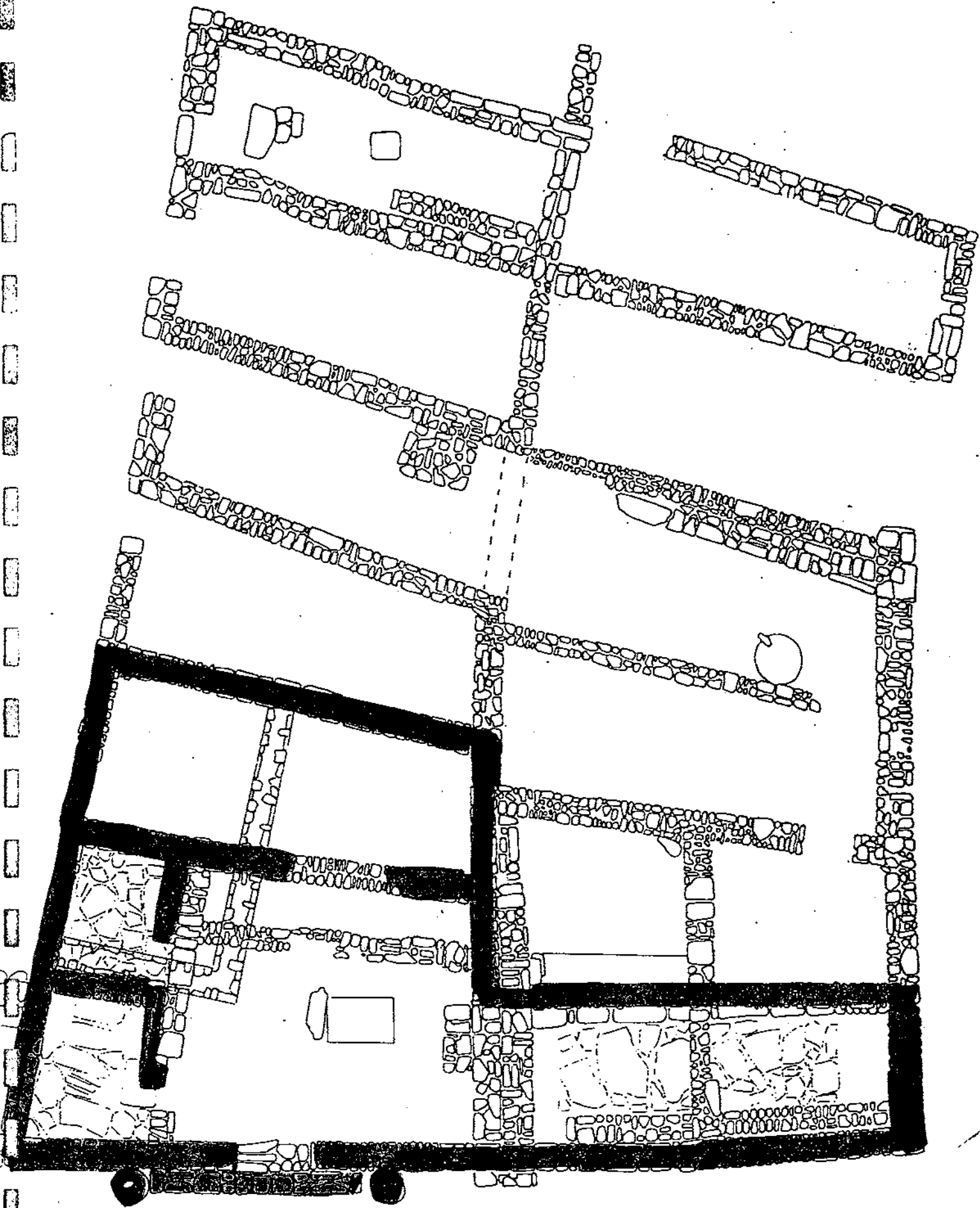
L'Edifici Singular i els diferents murs per fases

2^{ona}

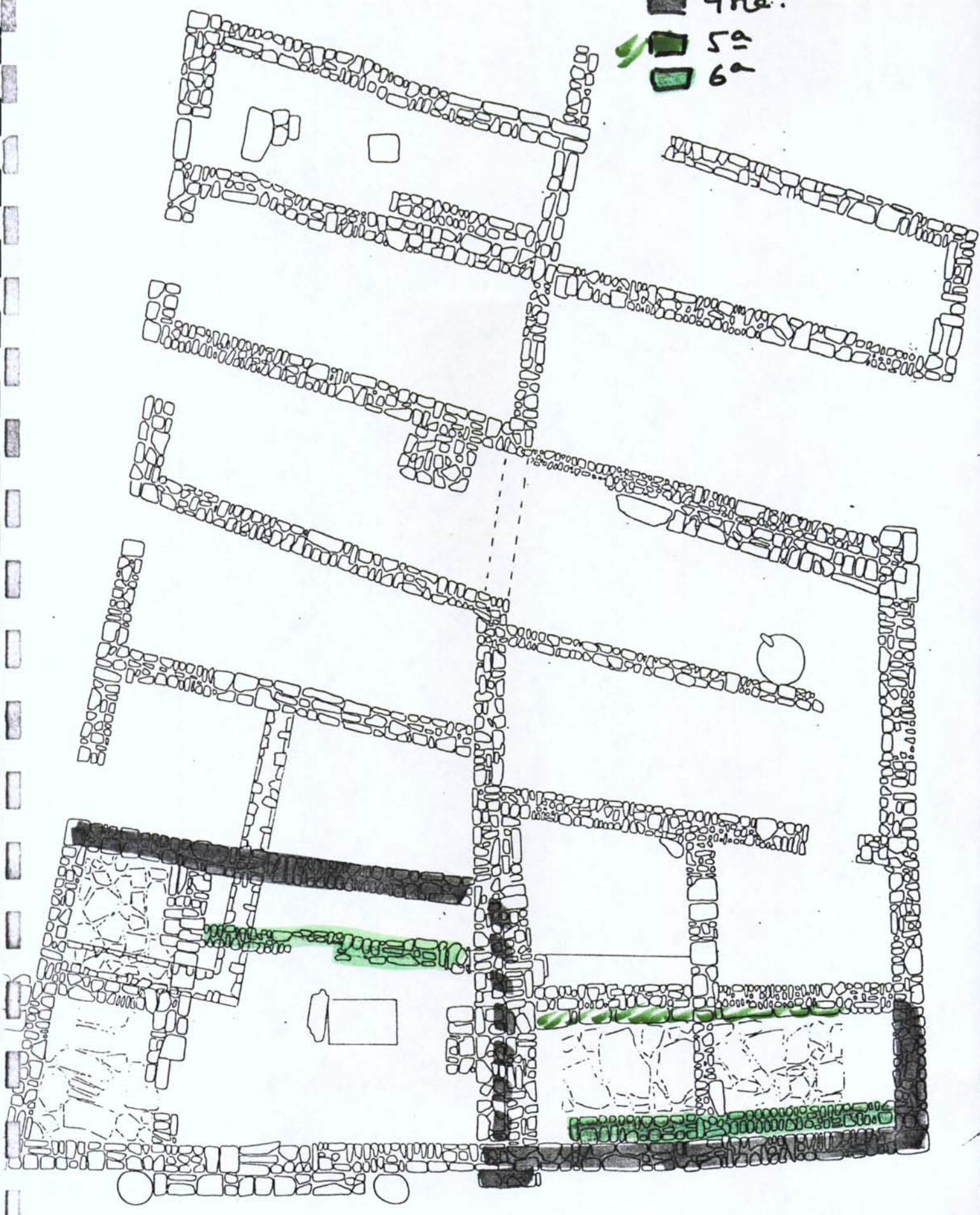
L'Edifici Singular i els diferents murs per fases

3^{em}

L'Edifici Singular i els diferents murs per fases

- 4ra.
- 5^a
- 6^a

3era fase: Es quan té lloc practicament la construcció de l'Edifici Singular, aixecant-se els paraments de façana en el carrer núm 5 i en el carrer núm. 3, construint-se la porta flanquejada pels dos basaments de columnes. En aquest moment es quan es construeixen les dues cel·les enllosades del costat oest, 55 nord i 55 sud.

S'obre una porta de 1,2 metres, en l'antic mur del costat nord de l'estança 61 que integra així l'estança rectangular 66, al conjunt. L'estança 66 en aquest moment no disposa de porta d'accés pròpia respecte el carrer núm. 5.

En quan a les estances quadrangulars del costat est, sabem que les estances 62 i 63 formen una sola unitat rectangular, de 6 per 2,2 metres, relacionada molt possiblement amb l'estança 61, però aquesta informació queda en entredit ja que el possible pas queda amagat per la construcció de les parets posteriors de separació entre ambdues estructures. Les estances 64 i 65, no pertanyent en aquest moment a l'Edifici.

Cronologia, equival a finals del segle IV o principis del segle III a.n.e

4ta. fase: Desconeixem les estructures global de la unitat de Ponent, que degueren ser arrasades en motiu de la construcció de la 3ra fase, de les quals solament resta d'ambpeu el mur del costat nord (que separa l'estança 61 de la 66)

Per contrari, d'aquesta fase es coneix el mur de façana al carrer núm. 3 de la Unitat de Llevant. Les compartimentacions no semblen existir.

La cronologia vindria donada pels materials *ME61/3b*, pertanyents a ple segle IV a.n.e

5ta. fase: Solament en coneixem el gran sòcal de bloc de pedra sorrenca que passa per sota dels murs separadors de les estances 64/65 de 662/63. Es tracte d'una construcció important, on per la qualitat de la seva pedra suposem que ella fou reaprofitada per les construccions de la fase 4ta, i d'aquesta mateixa construcció deuen provenir els basaments de columnes que s'aprofiten al construir la porta de la fase 3era.

Es per tant una edificació de principis del segle IV o finals del segle V, de totes maneres, anterior a la gran restructuració urbanística del poblat

6ta.fase. Coneixem dos murs longitudinals molt malmesos, en sentit est/oest, un al costat sud de l'estances 62/63; i l'altra ha aparegut al costat nord de l'estança 61

S'ens dubtes anteriors al segle IV a.n.e

2.- EL CARRER NUM. 3

S'excavà el petit sector comprès entre a l'est de l'edifici singular, en la cruïlla amb el carrer num. 4, per sota del nivell de les escales falses que construí el Dr. Maluquer, per tant es un nivell per sobre de l'enllosat del carrer 3, en la cota 94,9

Materials siglats com *MEc3/3*

- 1.- Nansa de cinta de ceràmica oxidada amb engalba blanquinos(Làm. IX)
- 2.- Nansa d'ànfora ibèrica (Làm.IX)
- 3.- Nansa de cinta . Ceràmica gris fosca
- 4.- Fragment de vora de tenalla, amb acanaladura. Ceràmica oxidada groguenca (Làm. IX)
- 5.- Vora de pàtera Ceràmica ibèrica (Làm. IX)
- 6.- Fragment de vora d'un bicònic. Ceràmica ibèrica (Làm. IX)
- 7.- Vora de gerra, pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm. IX)
- 8.- Vora de gerra, pintada a bandes. Ceràmica oxidada groguenca i porosa (Làm.IX)
- 9.- Vora de tenalla.Ceràmica ibèrica (Làm.IX)
- 10.- Fragment informe de ceràmica oxidada color beig, pintada a bandes
- 11.-Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca i porosa, pintada a bandes
- 12.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintat amb cercles
- 13.- Setze fragments informes pintats a bandes de ceràmica ibèrica
- 14.- Fragment informe amb decoració palmatiforme. Ceràmica ibèrica
- 15.- Fitxa de ceràmica a mà
- 16.- Fragment informe amb cordó. Ceràmica a mà
- 17.- Base concava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 18.- Base de pàtera. Ceràmica ibèrica (Làm. IX)
- 19.- Vora bisellada. Ceràmica a mà brunyida (Làm. IX)
- 20.- Vora doblada. Ceràmica ibèrica (Làm. IX)
- 21.- Fragment de vora de gerra. Ceràmica ibèrica
- 22.- Fragment de base cóncava. Ceràmica ibèrica
- 23.- Vora de pàtera. Ceràmica oxidada porosa i de color beig (Làm.IX)

- 24.- **Fragment de vora de pàtera L.26, d'una imitació de vernís negre Producció púnica ? (Làm. IX)**
- 25.- **Set fragments informes d'amfora amb engalba groguenc**
- 26.- **Tres fragments de ceràmica oxidada groguenca i porosa**
- 27.- **Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca amb restes de pintura**
- 28.- **Dos fragments informes de vernís negre àtic**
- 29.- **Fragment amb palmetes impreses. Àtic (Làm IX)**

3.-EL CARRER NUM. 4 i LES ESTANCES RECTANGULARS DEL SEU COSTAT OEST

Decidirem excavar en el sector nord de l'edifici singular, a fi de comprovar quines estructures apareixien en aquest indret en relació al carrer núm. 4, després que en la darrera campanya del Dr. Maluquer a l'any 1984, havia posat al descobert tot un conjunt d'estances de tipus rectangular que s'obrien en relació al carrer núm. 5.

L'àrea excavada comportà l'aparició de quatre noves estances, que de fet algunes d'elles ja havien sigut parcialment excavades pel seu costat oest, a partir de les intervencions de l'any 1984. Assignarem a aquestes una nova numeració a partir del 260

L'ESTANÇA 260

Excavada ja practicament fins la seva meitat des del costat oest pel Dr. Maluquer. Es de planta rectangular de 2,2 metres d'amplada i 6,5 metres de llargada, apareixen el primer nivell ocupacional a la cota 95,92

Aquesta estança quedava tancada tant pels costat oest com per l'est, si be ens apareix una obertura en l'extrem sud que la relaciona amb la petita estança 64. No obstant, aquest passatge no es segur i pot ser degut a la desaparició de part del mur, fet que no podrem constatar fins rebaixar-la de nivell en campanyes posteriors. Pel contrari, si que ens apareix un pas de 1,5 metres en direcció nord, quan s'acaba la paret d'aquest costat sense arribar al mur de façana del costat est.

Els materials apareguts es siglaren com *ME-260/1*

- 1.- Fragment de vora de kalathos.
- 2.- Nansa cilíndrica de vas cistell. Ceràmica ibèrica
- 3.- Nansa de cinta. Ceràmica ibèrica

- 4.- Vora de gerra. Ceràmica ibèrica (Làm. X)
- 5.- Vora de kalathos
- 6.- Fragment de vaset tulipa. Ceràmica ibèrica
- 7.- Vora de pàtera. Ceràmica ibèrica
- 8.- Fragment de base plana. Ceràmica a mà
- 9.- Quatre fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 10.- **Fragment de vora de copa M.68, amb banda de pintura blanca sota el llavi (Làm. X)**
- 11.- **Fragment informe de vernís negre**
- 12.- **Dos fragments d'àmfora ebussitana amb acanaladures**

L'ESTANÇA 261

Situada al costat nord de la precedent, havia sigut parcialment excavada pel Dr. Maluquer, des de l'estança 201, de fet aquesta intervenció havia fet desaparèixer molt probablement la paret que separa ambdues estances, però que apareix en els planols del Dr. Maluquer.

Es tracta de nou d'una estança de tipus rectangular d'uns 3 metres d'amplada i 6,5 de llargada, que junt amb la precedent (estança 260) forma una sola unitat habitacional, comunicant-se en aquella pel pas que deixa la paret transversal del costat sud d'aquesta estança. No es reconeix porta d'entrada clara, possiblement degut a la poca alçada dels paraments, no obstant hi ha algun indici que aquesta es pogués trobar en l'extrem oest del seu parament nord, és a dir en relació a l'estança 261, però sense descartar la possibilitat de que també es trobes en relació a l'estança 201, motiu pel qual explicaria que la paret de separació hagues desaparegut.

Es interessant constatar per aquesta habitació, l'existència de l'angle nord-est del seu parament, molt reforçat a manera de pilastre, i a la vegada que en posterioritat es va reforçar tot el parament del costat nord amb una doble paret.

S'ha constatat una llar de foc molt destruïda, junt al parament sud o paret transversal. Aquesta llar de foc, es de forma circular d'un metre de

diàmetre i esta formada per argila cremada i capa de fragments ceràmics. Es troba en la cota 95,97

Els materials d'aquest primer nivell, són siglats com *ME-261/1*

- 1.- Set fragments d'un vaset tulipa. Ceràmica ibèrica
- 2.- Dos fragments de pàtera pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm.XI)
- 3.- Vora i nansa d'amfora ibèrica (Làm.XI)
- 4.- Nansa cilíndrica d'un vas cistell. Ceràmica ibèrica
- 5.- Inici de nansa cilíndrica. Ceràmica ibèrica
- 6.- Fragment de base anular. Ceràmica ibèrica
- 7.- Fragment de base cóncava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 8.- Fragment de base. Ceràmica ibèrica
- 9.- Fragment de base de kalathos amb banda pintada
- 10.- Fragment de vora doblada a l'exterior. Ceràmica ibèrica (Làm.XI)
- 11.- Fragment de vora de tenalla. Ceràmica ibèrica
- 12.- Tres fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 13.- Fragment de vora d'oenochoe. Ceràmica ibèrica
- 14.- Fragment de vora de gerra Ceràmica ibèrica (Làm.XI)
- 15.- Fragment de vora tipus "cap d'ànec" pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Làm. XI)
- 16.- Vora de gerra, tipus "cap d'ànec". Ceràmica ibèrica (Làm. XI)
- 17.- Fragment de vora doblada a l'exterior d'un possible plat. Ceràmica ibèrica (Làm. XI)
- 18.- Vora doblada. Ceràmica ibèrica
- 19.- Fragment de vora. Ceràmica ibèrica
- 20.- Fragment de vora i coll recte. Ceràmica ibèrica (Làm. XI)
- 21.- Nansa de cinta. Ceràmica gris
- 22.- Nansa de cinta. Ceràmica gris
- 23.- Quinze fragments informes de ceràmica ibèrica pintada a bandes
- 24.- Dos fragments de kalathos pintats en semicercles i aigues (Làm. X)
- 25.- Un fragment informe de ceràmica ibèrica pintat en semicercles
- 26.- Fragment de vora de kalathos
- 27.- Fragments que permeten la reconstrucció d'una cràtera pintada. Ceràmica ibèrica (Làm.X)
- 28.- Fragments d'un morter ibèric, amb el fons intern gravat (Làm. X)

- 29.- Fragment d'àmfora ebussitana amb acanaladures
- 30.- Vora d'àmfora nordafricana amb engalba groguenc (Làm.XI)
- 31.- Vora de L.27. Taller Occidental (Làm. XI)
- 32.- Vora de L. 26. Taller Occidental (Làm. XI)
- 33.- Vora de L. 26. Taller Occidental (Làm. XI)
- 34.- Dos fragments informes de vernís negre
- 35.- Part superior d'una gerra decorada per incisions. Ceràmica a mà (Làm. XI)
- 36.- Vora. Ceràmica a mà
- 37.- Fragment de nansa. Ceràmica a mà
- 38.- Fragment de vora. Ceràmica a mà

L'ESTANÇA 262

També excavada en part pel Dr. Maluquer, es de forma rectangular de 1,8 metres d'amplada i 6,5 metres de llargada. De fet creiem que no es tracte d'una verdadera estança habitacional, sino més havia d'un pati descobert, ja que de fet li manca la paret del costat est, quedant així tot aquest pati directament comunicat amb el carrer núm. 4

Serà en aquest pati on s'obren les portes d'entrada a les estances contigues. Excavat fins el seu nivell 1, a la cota 96, els materials apareguts foren siglats com *ME 262/1*

- 1.- Fragment de vora d'àmfora ibèrica (Làm. XII)
- 2.- Fragment de vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm. XII)
- 3.- Fragment de la part superior d'un kalathos pintat a segments de cercles ratllats (Làm. XII)
- 4.- Vora de gerra. Ceràmica ibèrica (Làm. XII)
- 5.- Fragment de vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm. XII)
- 6.- Fragment de vora de tenalla. Ceràmica ibèrica
- 7.- Fragment de vora doblada a l'exterior. Ceràmica ibèrica. (Làm. XII)
- 8.- Vora d'àmforeta, pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm. XII)

- 9.- Fragment de broc de vas decantador. Ceràmica ibèrica
- 10.- Fragment de broc de vas decantador. Ceràmica ibèrica
- 11.- Fragment de base amb unglada en el peu. Ceràmica ibèrica (Làm. XII)
- 12.- Fragment de nansa cilíndrica. Ceràmica ibèrica
- 13.- Fragment de nansa cilíndrica. Ceràmica ibèrica
- 14.- Nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 15.- Una fitxa retallada sobre ceràmica ibèrica
- 16.- Un fragment informe de ceràmica oxidada porosa i groguenca, pintada a bandes
- 17.- Vuit fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 18.- Vora de ceràmica a mà
- 19.- Dos fragments de tapadora de ceràmica a mà
- 20.- Fragment de base plana. Ceràmica a mà
- 21.- **Fragment informe de vernís negre**
- 22.- **Fragment informe de vernís negre**

L'ESTANÇA 263

La darrera estança excavada durant aquesta campanya en aquest sector. Com la resta es de planta rectangular de 6,5 metres de llargada i 2 metres d'amplada.

Tampoc s'identifica cap porta d'entrada en relació al carrer núm 4, pero si respecte l'estança-pati 262, de 1,1 metres d'amplada situada a l'extrem est.

La paret lateral del costat nord no arriba a tocar la paret de capçalera, deixant així un espai de comunicació de 1,2 metres.

S'ha excavat fins la cota 96,76 , corresponent al seu nivell 1. Els materials són siglats com *ME 263/1*

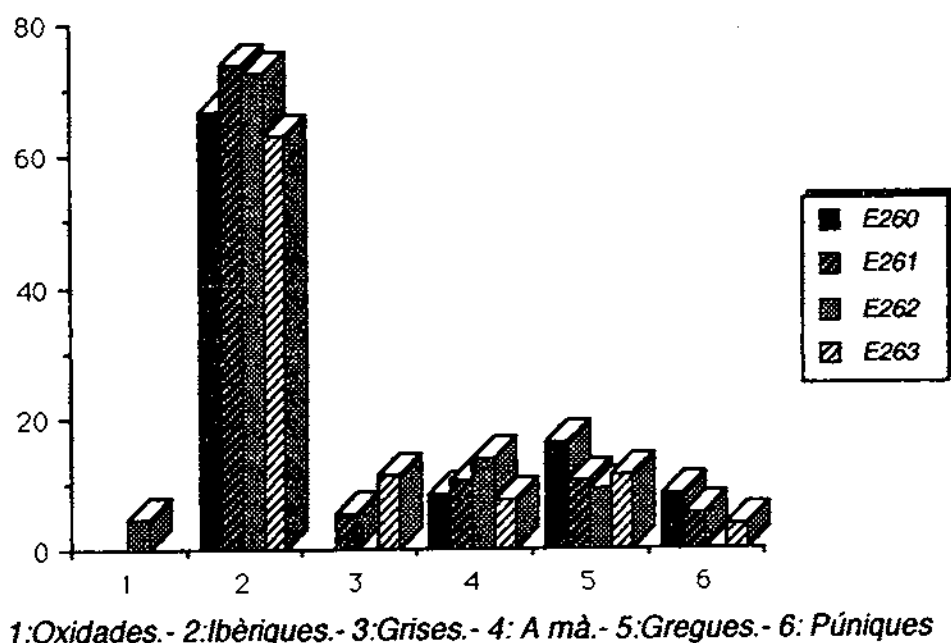
- 1.- Mà de morter de pedra
- 2.- Mà de morter de pedra
- 3.- Abrevedor de pedra sorrenca
- 4.- **Petit fragment de vernís negre d'una copa Morel 68**
- 5.- **Fragment de base de vernís negre**

- 6.- Fragment del fons amb decoració de palmeta. Ceràmica àtica
- 7.- Mitja base de L-27, amb roseta impresa de vuit pètals. Estil de Roses (Làm. XIII)
- 8.- Fragment informe decorat per ziga-zaga incisa. Ceràmica gris fosca (Làm. XIII)
- 9.- Fragment informe d'àmfora ebussitana amb acanaladures
- 10.- Varis fragments d'un kalathos amb decoració pintada a bandes i cercles, sobre la vora "dents de llop"(Làm. XIII)
- 11.- Fragment de coll de bicònic. Ceràmica ibèrica
- 12.- Fragment de vora d'àmfora ibèrica (Làm. XIII)
- 13.- Dues fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 14.- Dos fragments informes de ceràmica gris fosca
- 15.- Dos fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 16.- Fragment de nansa de cinta. Ceràmica a mà
- 17.- Fragment de vora. Ceràmica a mà (Làm. XIII)
- 18.- Nansa cilíndrica. Ceràmica ibèrica
- 19.- Nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 20.- Nansa de cinta amb restes de pintura. Ceràmica ibèrica
- 21.- Fragment d'inici de nansa. Ceràmica ibèrica
- 22.- Fragment de bícònic. Ceràmica grisa
- 23.- Fragment de vora doblada a l'exterior de ceràmica ibèrica
- 24.- Fragment de vora d'àmfora ibèrica (Làm. XIII)
- 25.- Vora de gerra del tipus "cap d'ànec" Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)
- 26.- Vora de gerra del tipus "cap d'ànec". Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)
- 27.- Vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)
- 27bis.- Vora de tenalla amb acanaladura. Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)
- 28.- Vora de tenalla del tipus "cap d'ànec" Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)
- 29.- Vora de tenalla amb acanaladura. Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)
- 30.- Vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm. XIII)

Els materials apareguts en totes aquestes estances ens mostren clarament la seva pertinença al segle III a.n.e, i com podem observar en el gràfic dels porcentanges es evident que les quatre estances tenen similars

porcentatges dels diferents tipus ceràmics, on la ceràmica ibèrica es majoritaria

Data from "Untitled Data #1"

EL CARRER NUM. 4

S'excavà a continuació uns 4 metres en direcció nord del carrer núm 4, per davant de les estances 260 i 261 a fi d'averiguar si es notava alguna porta d'entrada a les mateixes a partir del parament extern, però els resultats foren nuls. El carrer es presenta amb lleugera inclinació vers el sud, entre les cotes 97 i 96,1.

Els materials foren siglats com *MEc4/1*

- 1.- Tres fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 2.- Nanseta de secció quadrada. Ceràmica ibèrica
- 3.- Fragment de base cóncava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 4.- Nansa de cinta. Ceràmica ibèrica

- 5.- Vora de gerra de coll alt, amb inici de nansa. Pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm.XIV)
- 6.- Vora de tenalla, amb acanaladura. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 7.- Fragment de vora trilobulada d'oenochoe. Ceràmica ibèrica
- 8.- Vora de bicònic. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 9.- Vora oberta a l'exterior. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 10.- Fragment de vora de tenalla amb acanaladura. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 11.- Fragment de vora doblada a l'exterior. Ceràmica ibèrica
- 12.- Un fragment informe de ceràmica ibèrica pintada a bandes
- 13.- Fragment de vora de pàtera. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 14.- Vora de pàtera. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 15.- Vora de pàtera. Ceràmica ibèrica (Làm. XIV)
- 16.- Part superior d'una olleta. Ceràmica a mà (Làm. XIV)
- 17.- Fragment de la part superior d'una altra olleta. Ceràmica a mà (Làm. XIV)
- 18.- **Fragment informe de vernís negre**

Materials tots aquests que ens tornen a mostrar clarament la seva pertinença al segle III a.n.e

4.- EL CARRER NUM. 5 I LES ESTANCES RECTANGULARS DEL COSTAT EST

En relació al carrer núm. 5, les edificacions que es construeixen darrera del "Edifici singular" corresponen a estances de planta rectangular que amiden totes elles quelcom més de 6 metres de llargada. Totes elles foren excavades pel Dr. Maluquer durant la seva darrera campanya d'excavacions de 1984

De fet les intervencions de la present campanya es limiten essencialment a les estances 200 i 201, degut a que gran part de la paret transversal entre ambdues havia caigut a conseqüència de la pressió exercida per les terres de l'estança 201, que es trobava a la cota 96,4, és a dir a uns 40 centímetres més alta que el paviment de l'estança 200.

Desconeixem exactament quans nivells habitacionals podria haver excavat el Dr. Maluquer, però el fet més probable es que si otorguem a la cota 96,4 de l'estança 201, el paviment teòric del nivell 1, la cota 95,98 de l'estança 200 ens correspondria al nivell 2. Així doncs decidirem rebaixar per consolidar el parament transversal entre ambdues un nivell a cada una d'elles

L'ESTANÇA 200

De planta rectangular de 6 metres de llargada per 2,4 metres d'amplada amb porta de 1,1 metres d'amplada al carrer núm. 5. En teoria aquesta estança es trobaria en el seu nivell 2, com hem raonat anteriorment, i la rebaixarem fins el nivell 3 a la cota 95,54

Els materials apareguts i siglats com *ME200/3* són els següents:

- 1.- Fragment de base concava d'una gerra. Ceràmica ibèrica
- 2.- Fragment de base cóncava . Ceràmica oxidada de color groguenc
- 3.- Fragment de kalathos pintat amb cercles concentrics (Làm. XIV)
- 4.- Dos fragments informes de ceràmica ibèrica pintada a bandes

- 5.- Un fragment informe de ceràmica ibèrica amb motllura en relleu
- 6.- Tres fragments de les mateixes característiques que els anteriors, però pertanyents a un altra vas
- 7.- Fragment de vora de tenalla, amb acanaladura. Ceràmica ibèrica (Làm.XIV)
- 8.- Fragment de vora oberta d'un plat, pintat a bandes. Ceràmica oxidada de color beig (Làm. XIV)
- 9.- **Fragment informe d'àmfora ebusitana amb acanaladures**
- 10.- Fragment de vora d'una olleta. Ceràmica a mà (Làm. XIV)
- 11.- Vora de tapadora. Ceràmica a mà
- 12.- Fragment de vora. Ceràmica a mà
- 13.- Fragment informe amb decoració incisa. Ceràmica a mà
- 14.- Fragment informe de ceràmica gris estampillada de cercles (Làm.XIV)

Malgrat atribuir-la a un nivell 3, es evident que aquest nivell ocupacional pels seus materials ha de quedar datat en el segle III a.n.e. Aixó ens obliga a replantejar-nos la qüestió de nivells, i per tant en realitat estariem en un nivell 2b

L'ESTANÇA 201

Amida aquesta altres 6 metres de llargada aproximadament,(ja que li manca en l'actualitat la paret del fons), per 2,4 metres d'amplada, amb porta d' 1 m. d'amplada que donsa al carrer núm. 5

Al rebaixar-li un nivel ocupacional, ens trobem en un nivell teòric 2, en realitat el tindriem que anomenar 2a

Materials siglats com *ME201/2*

- 1.- **Fragment de base de vernís negre (Làm.XV)**
- 2.- **Dos fragments d'amfora ebusitana amb acanaladures**
- 3.- Fragment de coll i cos d'una olleta tipus Tornabous de ceràmica comuna
- 4.- Fragment de peu alt amb motlures de ceràmica gris fosca (Làm. XV)
- 5.- Fusaiola (Làm. XV)
- 6.- Fragment de nansa de cinta. Ceràmica a mà

- 7.- Un broc de vas decantador. Ceràmica ibèrica
- 8.- Dues fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 9.- Fragment de plat, pintat a bandes. Ceràmica ibèrica
- 10.- Part superior d'una gerra. Ceràmica molt barruera i aspre de color marró (Làm. XV)
- 11.- Fragment de vora trilobulada d'un oenochoe. Ceràmica ibèrica
- 12.- Fragment de vora de gerra tipus "cap d'ànec" pintada a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm. XV)
- 13.- Fragment de vora doblada a l'exterior. Ceràmica ibèrica (Làm. XV)
- 14.- Fragment de vora de plat, pintat a bandes. Ceràmica ibèrica (Làm. XV)
- 15.- Fragment de vora, d'una gran gerra. Ceràmica ibèrica pintada a bandes (Làm. XV)
- 16.- Fragment de bicònic gris
- 17.- 16 fragments informes de ceràmica ibèrica pintada a bandes
- 18.- Tres fragments informes de ceràmica oxidada groguenca, pintats a bandes
- 19.- Un fragment de ceràmica oxidada groguenca pintada en cercles

Aquest nivell correspon al segle III a.n.e. La coetaneïtat d'aquest amb el nivell 3 teòric de l'estança 200, ens obliga a un estudi dels paraments, observant que en realitat l'estança 201 corresponent a una remodelació que es va efectuar sobre unes estructures anteriors dintre d'aquest mateix segle.

Per altra banda, també ens adonem que respecte el nivell 1, ambdues estances 200 i 201, formaven una sola unitat ja que el parament intermig entre ambdues no arribaria a tancar fins la paret del fons, es a dir, que ens reproduïx l'esquema habitacional de les estances 260 i 261, que es troben al seu costat est i en relació al carrer núm. 4

L'ESTANÇA 202

Rectangular de 6,4 metres de llargada, per 2,20 d'amplada. Presenta porta central respecte el carrer núm. 4 d' 1 metre d'amplada. Excavada pel Dr. Maluquer, fins la cota 96,7, nivell 1.

En aquesta habitació es procedí únicament a retirar un petit testimoni de 6 cms. de potència, que s'havia deixat sota una gran llosa plana junt a la paret lateral nord. Materials siglats com *ME 202/1*

- 1.- Fragment de vora d'un vaset bicònic. Ceràmica gris (Làm. XV)
- 2.- Fragment informe amb decoració floral pintada. Ceràmica ibèrica
- 3.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintada a bandes
- 4.- Fragment de vora doblada. Ceràmica ibèrica (Làm. XV)
- 5.- Fragment de vora de gerra. Ceràmica ibèrica
- 6.- Fragment de vora. Ceràmica ibèrica (Làm. XV)
- 7.- **Petit fragment informe de vernís negre**

Els elements que disposem són massa escaducers per atrevir-nos a donar-els hi una cronologia, però es en aquest nivell on nosaltres hem localitzat un dels pocs fragments de ceràmica ibèrica pintada amb motius florals, és a dir, que existeix la possibilitat que aquesta estança en el seu nivell 1, corresponguin a una fase molt tardana d'ocupació del jaciment.

LES ESTANCES 203 i 204

La primera de planta rectangular de 6,4 metres de llargada i 2 metres d'amplada, que en un determinat moment va veure's encara més reduïda per la construcció per la cara interna del seu parament del costat sud, per una paret de reforç de 30 cms. d'amplada. Porta de 80 cms. d'amplada.

L'estança 204, està parcialment excavada

En aquestes dues estances no s'hi ha intervingut, limitant-nos a la neteja de les mateixes. Ambdues es troben a les cotas 96,64 i 96,9 respectivament.

5- LES ESTANCES DEL BARRI ADOSSAT A LA MURALLA 1

Al llarg de la present campanya es procedeix així mateix a la neteja i consolidació dels murs de les cinc primeres estances del Barri adossat a la muralla 1, al costat oest del carrer núm. 5.

L'ESTANÇA 80

Excavada pel Dr. Maluquer, fins la cota 95,2, i per tant desconeixem quans nivells ocupacionals havia localitzat. Nosaltres la rebaixarem un darrer nivell, fins l'estrat de fundació a la cota 94,97 on les seves parets s'assenten sobre un enllosat que es relaciona amb la projecció del carrer núm. 3

Correspon a una estança de 2,8 metres d'amplada per 6 metres de llargada. L'estudi dels seus paraments ens mostren que en la fase antiga aquesta estança era molt més gran i incloïa les estances 81 i 82, en les que es comunicava mitjançant un espai de 1 metre d'amplada a l'extrem est de la paret del costat nord. La porta d'entrada es trobava a l'extrem del parament est junt a la paret del costat sud que també amb posterioritat fou tapada

Tant sols en la fase recent aquests espais són tapiats i s'individualitza aquesta estança, suposant aleshores que l'entrada es realitza junt al rebaix de la muralla 1, al costat oest. En aquesta zona existia un petit testimoni de terra deixat pel Dr. Maluquer, el qual correspondria en principi al nivell 2, per tant els materials foren siglats com *ME80/2*

- 1.- Fragment de vora d'una cràtera L. 40 amb decoració de pintura floral (Làm.XVI)
- 2.- Fragment informe de vernís negre
- 3.- Fragment d'àmfora nordafricana d'engalba groguenca
- 4.- Quatre fragments informes de ceràmica ibèrica, pintats a bandes i línies fines

- 5.- Fragment informe decorat amb cercles. Ceràmica ibèrica
- 6.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintat a bandes
- 7.- Fragment de nansa. Ceràmica ibèrica
- 8.- Fragment de vora d'àmfora ibèrica (Làm. XVI)
- 9.- Fragment de vora d'un bol. Ceràmica ibèrica (Làm.XVI)
- 10.- Fragment de nansa doble cilíndrica de gerra. Ceràmica gris (Làm. XVI)
- 11.- Fragment de vora. Ceràmica a mà. Presència de mica
- 12.- Fragment de vora de tapadora. Ceràmica a mà
- 13.- Fragment de base plana. Ceràmica de mà
- 14.- Fragment de la part inferior d'una copa. Ceràmica ibèrica (Làm. XVI)

En el centre de l'estança i en el seu nivell inferior, a la cota 94,97 es localitzà una llar de foc de planta quadrada de 70 per 90 cms, representada per una capa d'argila endurida pel foc, sobre un nivell de fragments ceràmics. Materials siglats com *ME 80/3*

- 1.- Una eina de ferro de secció cilíndrica, amb manec de banya (Làm. XVI)
- 2.- **Fragment informe de vernís negre**
- 3.- Fragment informe de ceràmica oxidada beig pintada a bandes (possiblement de ME80/3/16)
- 4.- Fragment informe de ceràmica oxidada groguenca pintada a bandes fines per les dues superfícies
- 5.- Fragment de la part inferior d'un possible kalathos o forma similar
- 6.- Fragment de vora trilobulada d'un oenochoe. Ceràmica gris

- 7.- Fragment informe de ceràmica ibèrica, pintat a bandes
- 8.- Fragment informe de ceràmica oxidada beig, pintada amb cercles
- 9.- Fragment de nansa cilíndrica d'un vas cistell. Ceràmica ibèrica
- 10.- Fragment de vora de tenalla del tipus "cap d'ànec" Ceràmica ibèrica (Làm. XVI)
- 11.- Fragment de vora de gerra, pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica
- 12.- Fragment de base plana. Ceràmica a mà
- 13.- Fragment informe amb cordó digitat. Ceràmica a mà
- 14.- Fragment de vora. Ceràmica amb engalba rorenc (Làm. XVI)
- 15.- Fragment de nansa de cinta. Ceràmica ibèrica
- 16.- Molts fragments de la part superior d'una gerra de ceràmica oxidada beig pintada a bandes (apareguts sota la llar de foc) (Làm.XVI)

LES ESTANCES 81 i 82

Representen una estança de planta rectangular de 2,2 metres d'amplada per 6,5 metres de llargada, dividida per una paret transversal de 40 cms de gruix situada a 4 metres de l'entrada des del carrer núm. 5. Aquesta paret divisoria configura doncs l'estança l'estança 81 al costat est, junt al carrer núm 5, i l'estança 82 de planta quadrada de 2 per 2 metres junt a la muralla.

Però com hem assenyalant anteriorment ambdues estances en el seu nivell antic formaven part de la mateixa unitat junt amb l'estança 80, sense presència de porta d'entrada aleshores en l'estança 81 respecte el carrer núm. 5

En aquest nivell inferior (*ME81/2*) es localitzaren els següents materials:

- 1.-Fragment informe de ceràmica ibèrica,pintat a bandes
- 2.-**Fragment informe d'àmfora ebussitana**
- 3.-fragment informe de ceràmica oxidada rogenca
- 4.-Fragment de base plana. Ceràmica a mà
- 5.-Fragment de vora d'un bicònic. Ceràmica gris
- 6.-**Fragment informe de vernís negre àtic, d'un vas tancat**
- 7.- **Fragment de vora d'un bol de la forma L.27 (Làm.XVII)**
- 8.-Fragment d'una bola d'argila decorada a pinta (Làm.XVII)

Materials que han de datar-se en el segle III a.n.e

Que equivalen també als de l'estança 82 (ME82/2)

- 1.- Fragment de fang amb improntes de l'encanyisat
- 2.- Petita destraleta de pedra polida (Làm. XVII)
- 3.- Una vora de bol. Ceràmica gris fosca (Làm. XVII)
- 4.- Dos fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 5.- Fragment informe de ceràmica ibèrica pintat a bandes.

En quan el nivell superior, aquest fou excavat pel Dr. Maluquer destacant la riquesa de materials ceràmics formats majoritàriament per àmfores i grans tenalles, així com diversos elements de ferro (argolles) en l'estança 81, que correspondria així a un magatzem. Mentre que de l'estança 82, procedeix una **lluerna hel·lenística de vernís negre.**

Al netejar les restes d'un mur que per l'interior de l'estança 81 reforza la paret del costat sud i s'entrega a la paret divisoria entre ambdues estances, es a dir equivalen a la fase més superior aparagueren alguns materials que siglarem com *ME 81/1*

- 1.- Fragment de la part superior d'una olla. Ceràmica a mà (Làm. XVII)
- 2.-Fragment informe pintat en cercles. Ceràmica ibèrica
- 3.-Un altra fragment amb cercles de diferent estil
- 4.-Dos fragments informes pintats a bandes. Ceràmica ibèrica
- 5.-Un fragment de vora de tenalla. Ceràmica ibèrica (Làm. XVII)
- 6.- **Fragment de vora trilobulada d'oenochoe. Ceràmica roig-ilergeta**

7.- Fragment d'un peu baix, de vernis negre

8.- Moneda de Roma, amb personatge cobert per casc i proa de nao (Làm. XVII)

Aquesta moneda de fetno té estratigrafia clara, doncs va apareixer al retirar la terra que s'havia fet al netejar la paret, per tant ella, pot procedir del nivell superficial.

CATA ESTRATIGRAFICA EN L'ESTANÇA 82

Un cop netejada aquesta petita estança fins la base dels murs sud i nord, decidirem efectuar una cala estratigràfica per comprovar la potència de la muralla, resultat que a partir de la cota 95,3 comença un farciment de pedres, algunes de tamany considerable, i reconeixent un mínim de tres nivells on aparaguren escaducers fragments ceràmics fins a la profunditat de la cota 92,7 on acabava la muralla 1. Es a dir, que aquesta té una alçada de 2,8 metres.

El primer nivell (*ME82/A*) apareix a la cota 93,5

- 1.- Fragment de vora. Ceràmica a mà
- 2.- Fragment de vora bisellada. Ceràmica a mà brunyida
- 4.- Fragment informe amb cordó. Ceràmica a mà
- 5.- Fragment informe de ceràmica oxidada

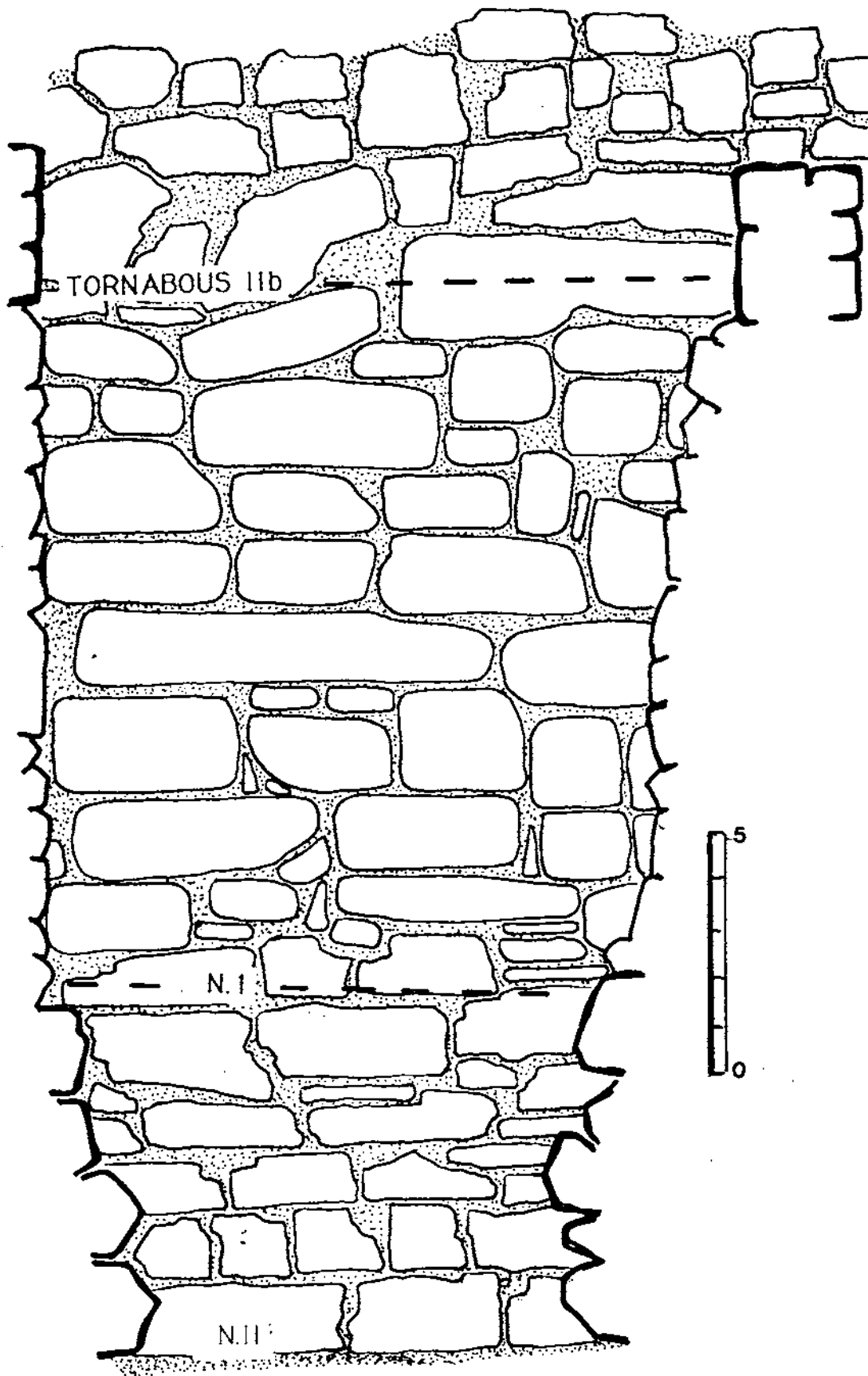
El segon nivell (*ME82/B*) apareix a la cota 93,4

- 1.- Fragment informe decorat per acanalats. Ceràmica a mà

Suposem que de fet aquests dos nivells corresponen a un nivell únic

El tercer nivell o base de muralla (*ME82/C*) a la cota a 92,7

- 1.- Fragment informe de ceràmica oxidada, porosa i groguenca, amb una banda pintada
- 2.- Fragment informe. Ceràmica oxidada groguenca i porosa
- 3.- Fragment de vora vertical. Ceràmica a mà
- 4.- Fragment informe amb decoració d'acanalats. Ceràmica a mà

Estratigrafia del sondeix a l'estança 82

Per lo que es dedueix d'aquesta estratigrafia, es que la muralla fou construïda en un moment on la ceràmica a torn era ja present al jaciment coexistent en les darreres produccions de ceràmiques d'acanalats. Respecte la cronologia cal establir dues hipòtesis: la primera acceptar la cronologia vella respecte les ceràmiques d'acanalats, fet que ens portaria a la datació de la muralla 1, com a mínim a finals del segle VII o principis del VI a.n.e. Però també cal acceptar que existeixi una llarga perduració de les ceràmiques amb acanalats en la zona de l'interior de Catalunya i aleshores la cronologia l'otorga la ceràmica a torn que per les seves característiques de tipus oxidada groguenca no difereix de peces localitzades en estrats del segle IV, fet que la muralla la datariem com a més antiga dintre el segle V a.n.e.

L'ESTANÇA 83

Excavada pel Dr. Maluquer en tots els seus nivells a excepció del més antic, o nivell *ME 83/2*, que apareix en la cota 95,20/95,30.

- 1.- Fragment de base còncava de gerra. Ceràmica ibèrica (Làrn)
- 2.- Base plana. Ceràmica a mà
- 3.- Tres fragments de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 4.- Fragment de ceràmica oxidada groguenca i porosa, amb motius estampillats (Làrn)

Aquests escasos materials corresponen molt possiblement al terraplenament de terres per constituir el paviment de l'estança, i la presència de ceràmica estampillada, entre aquests ve a mostrar-nos que molt possiblement la seva construcció tingui lloc ja en el segle III a.n.e.

En quan els paraments tot sembla indicar-nos també un únic moment, sent una estança de tipus rectangular de 2,2 metres d'amplada, per 6,9 metres de llargada amb una única porta d'entrada de 1,7 metres d'amplada.

LES ESTANCES 84 i 85

Es presenten ambdues rectangulars, però de fet responen a una sola habitació de 6 metres de llargada per 4,6 metres d'amplada, amb restes

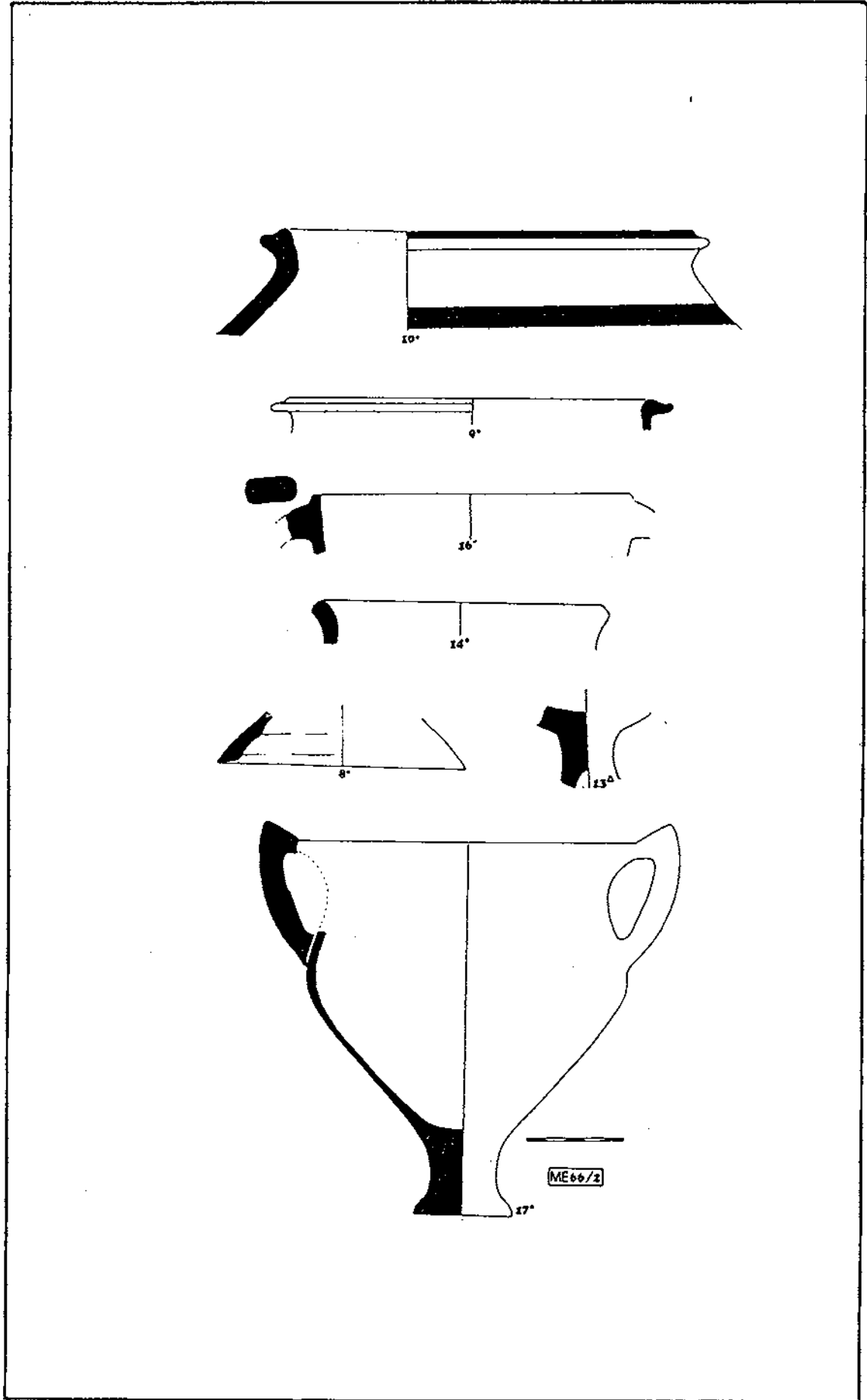
d'una paret transversal a la meitat en la fase antiga, destruïda en la fase moderna, on solament conserva en aquesta un tram del seu parament d'uns 2 metres junt a la paret de façana amb el carrer núm. 5. En la fase antiga, la paret transversal deixava un pas entre ambdues a costat de la muralla de 1,5 metres aproximadament.

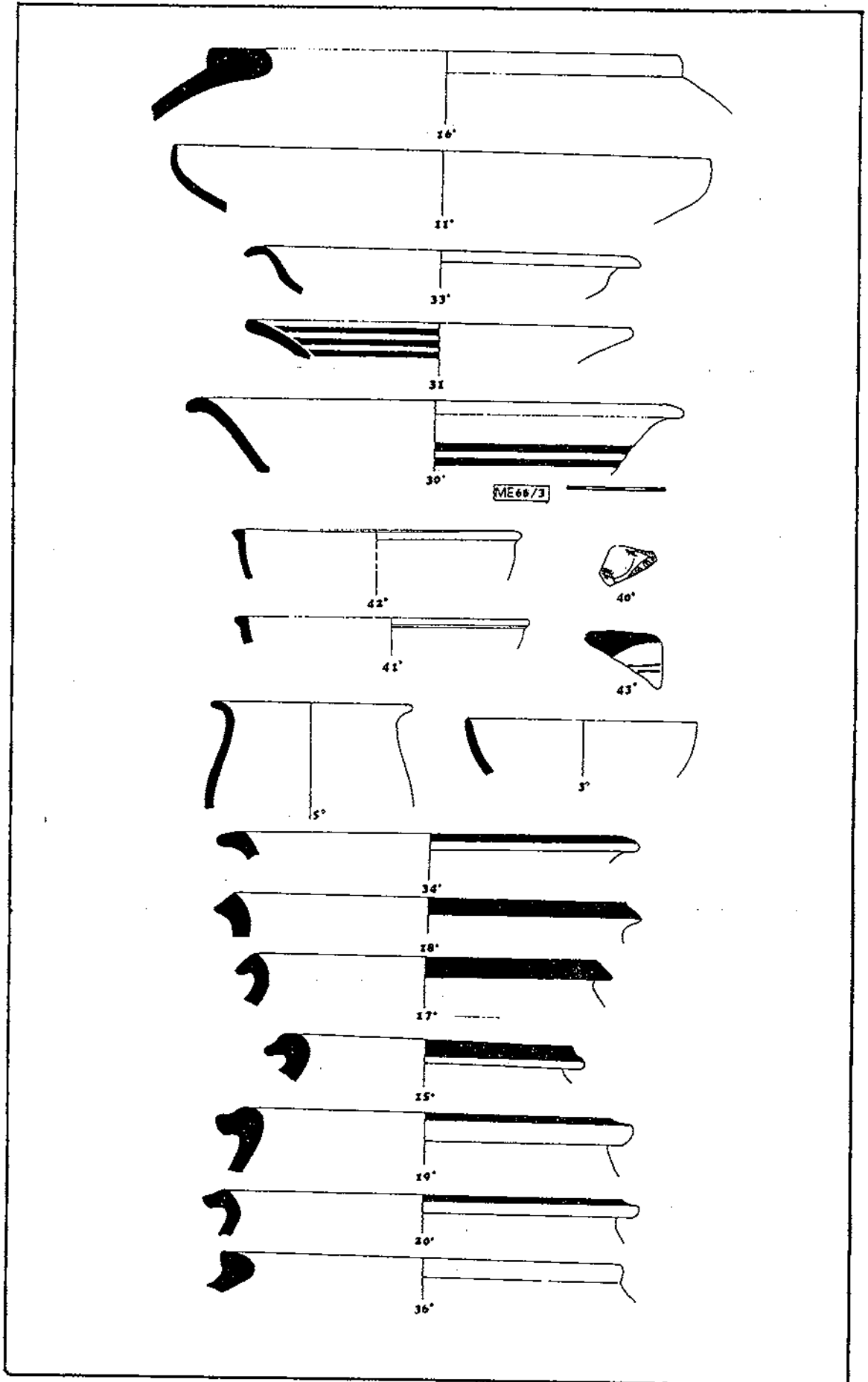
En aquesta fase antiga que es la única on hem pogut recollir materials, sobre la cota 95,2/95,3 - siglats com *ME 85/2* - no existeix porta respecte l'estança 84, trobant-se aquesta en la part corresponent a l'estança 85, d'uns 90 cms d'amplada

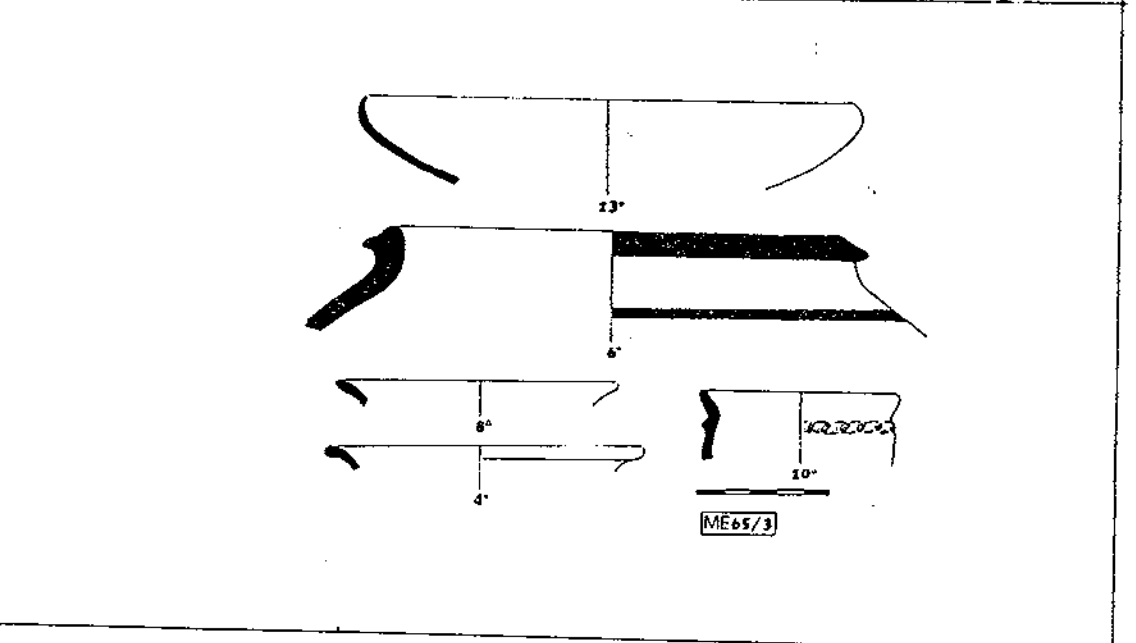
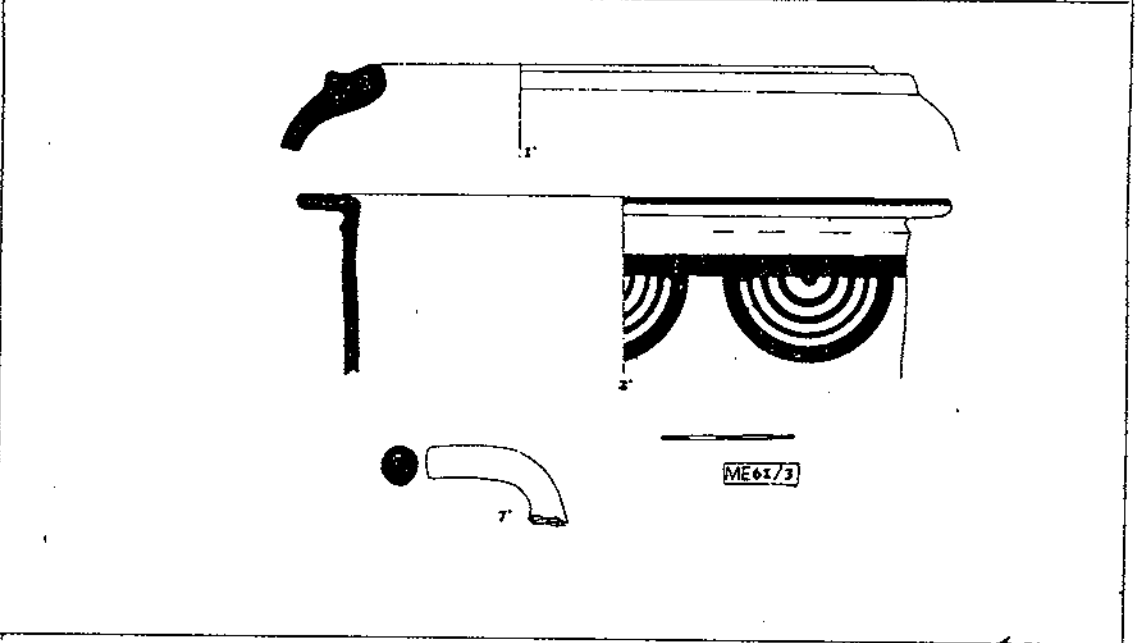
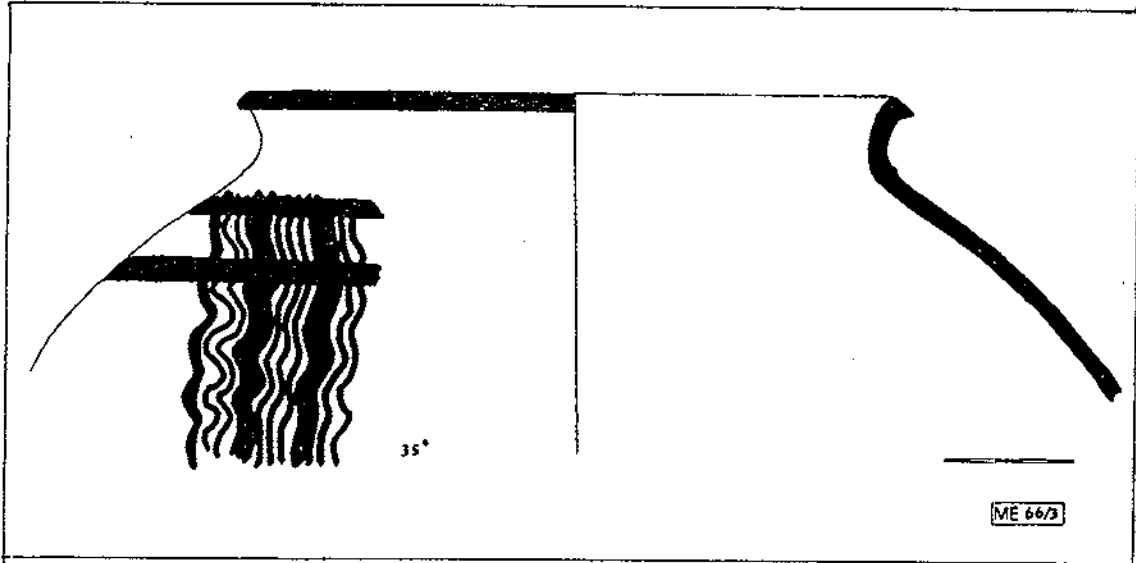
- 1.- Fragment de vora de bol L.27, de vernís negre (Là m)
- 2.- Fragment de vora de pàtera L. 27 de vernís negre Estil del taller P.E.(Là m.
- 3.- Fragment informe de vernís negre
- 4.- Fragment informe de ceràmica àtica
- 5.- Dues fitxes retallades sobre ceràmica ibèrica
- 6.- Dos fragments d'àmfora ebussitana amb acanaladures
- 7.- Nansa de cinta amb restes de pintura. Ceràmica ibèrica
- 8.- Fragment de vora amb traços pintats sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Là m
- 9.- Broc. Ceràmica ibèrica (Là m
- 10.- Pivots d'àmfora ibèrica (Là m
- 11.- Fragment de base cóncava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 12.- Fragment de base cóncava de gerra. Ceràmica ibèrica
- 13.- Fragment de base d'un vaset tulipa. Ceràmica ibèrica (Là m
- 14.- Vora de kalathos. Ceràmica ibèrica (Là m
- 15.- Fragment de vora de gerra, tipus "cap d'ànec" pintada sobre el llavi. Ceràmica ibèrica (Là m
- 16.- Vora similar a l'anterior (Là m
- 17.- Fragment de vora. Ceràmica ibèrica (Là m
- 18.- Dos fragments de kalathos pintats amb cercles
- 19.- 25 fragments informes de ceràmica ibèrica pintats a bandes
- 20.- Una plaqueta de pedra.

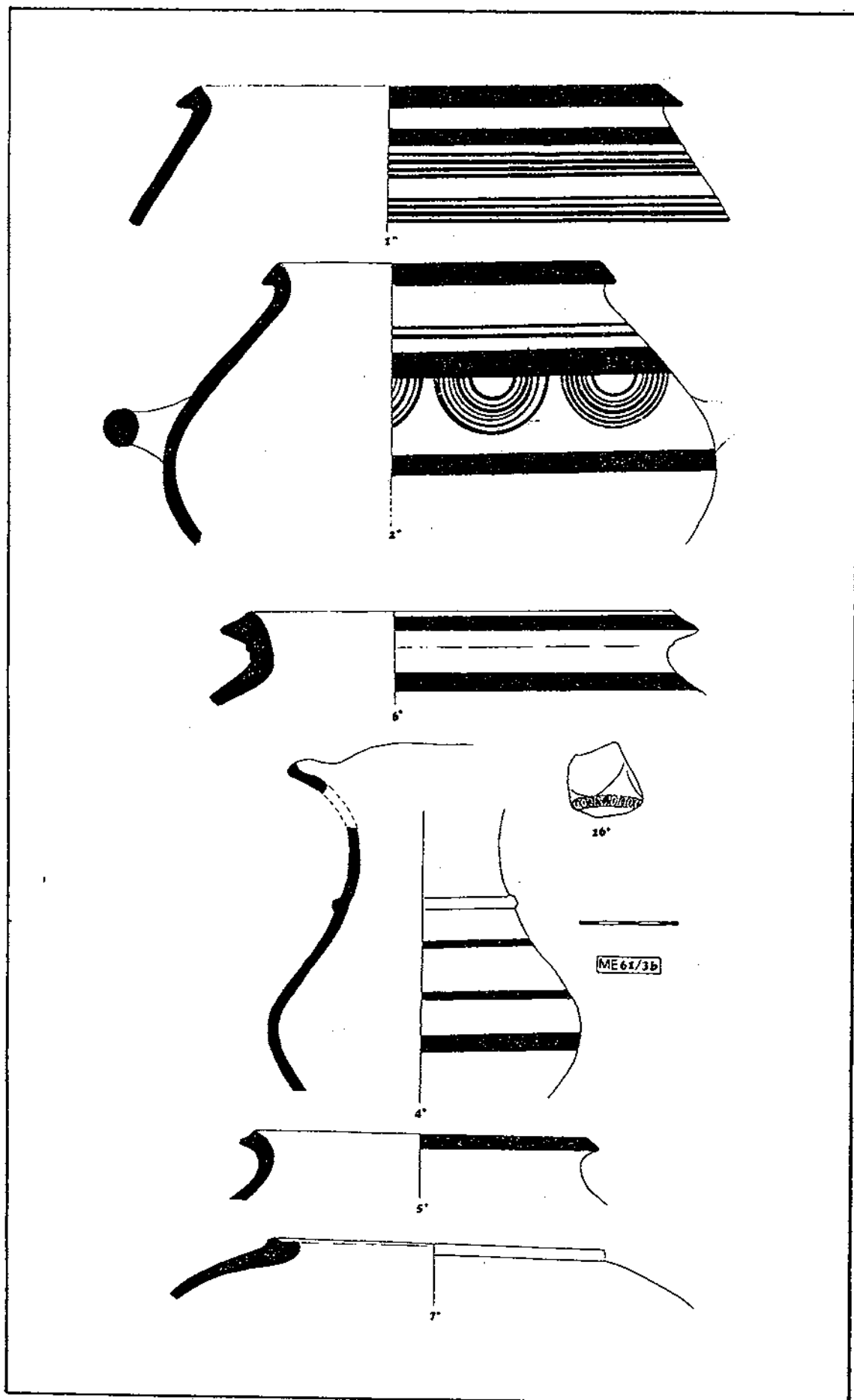
Materials que confirmen clarament que la construcció d'aquestes estances pertanyent al segle III a.n.e

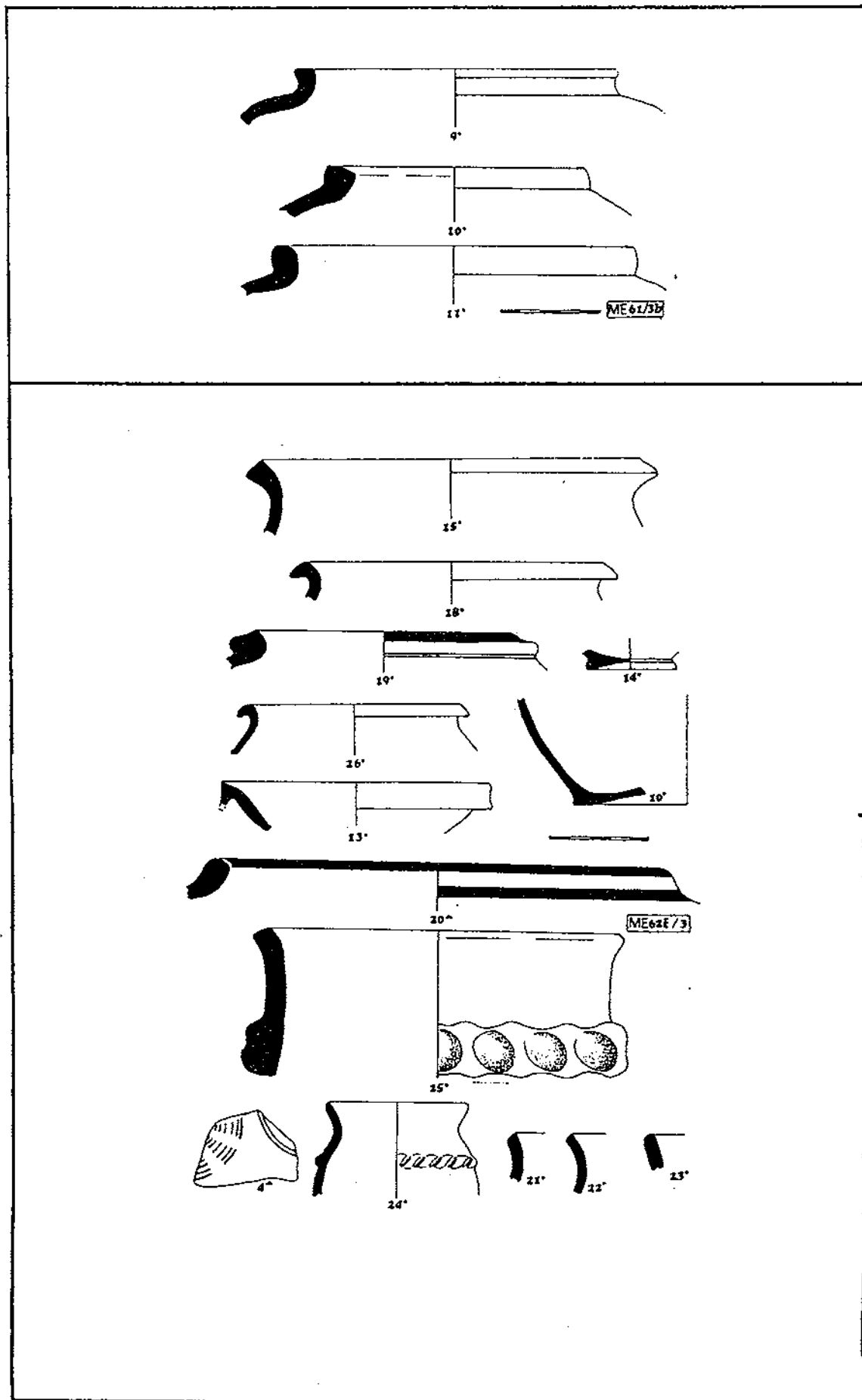
En tot cal afegir que el Dr. Maluquer excavà el primer nivell, on com ja hem indicat anteriorment havia desaparegut la paret transversal divisoria, si be aquesta segons els plans del Dr. Maluquer era present construïda de tàpia. Per altra banda es en aquest moment quan en el fons de l'estança 85, s'aixeca una paret de 20 cms de gruix adossada a la muralla que es perllonga també molt destruïda en l'estança 84 o be es construeix una nova porta en relació a l'estança 84, d' un metre d'amplada.

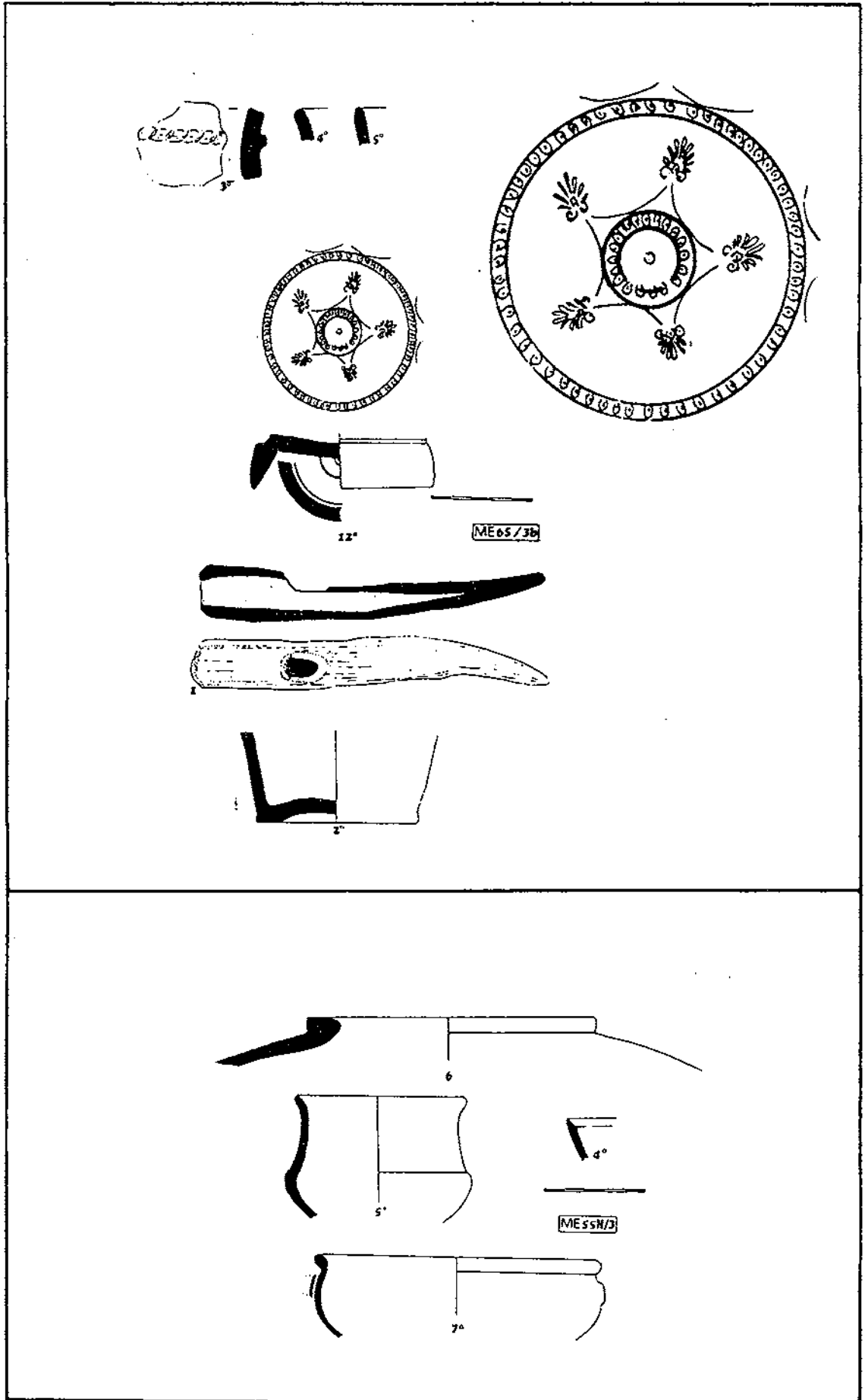

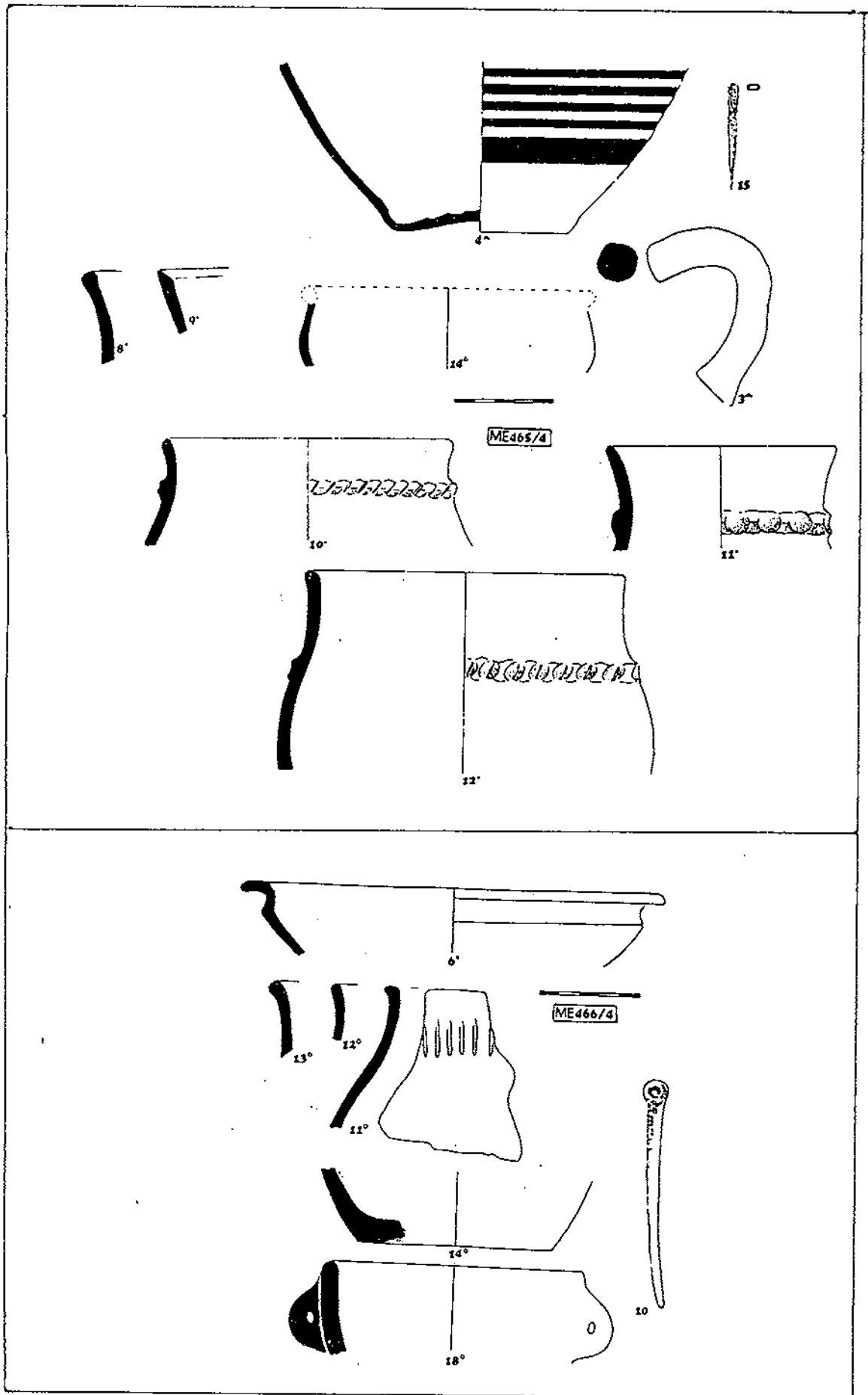

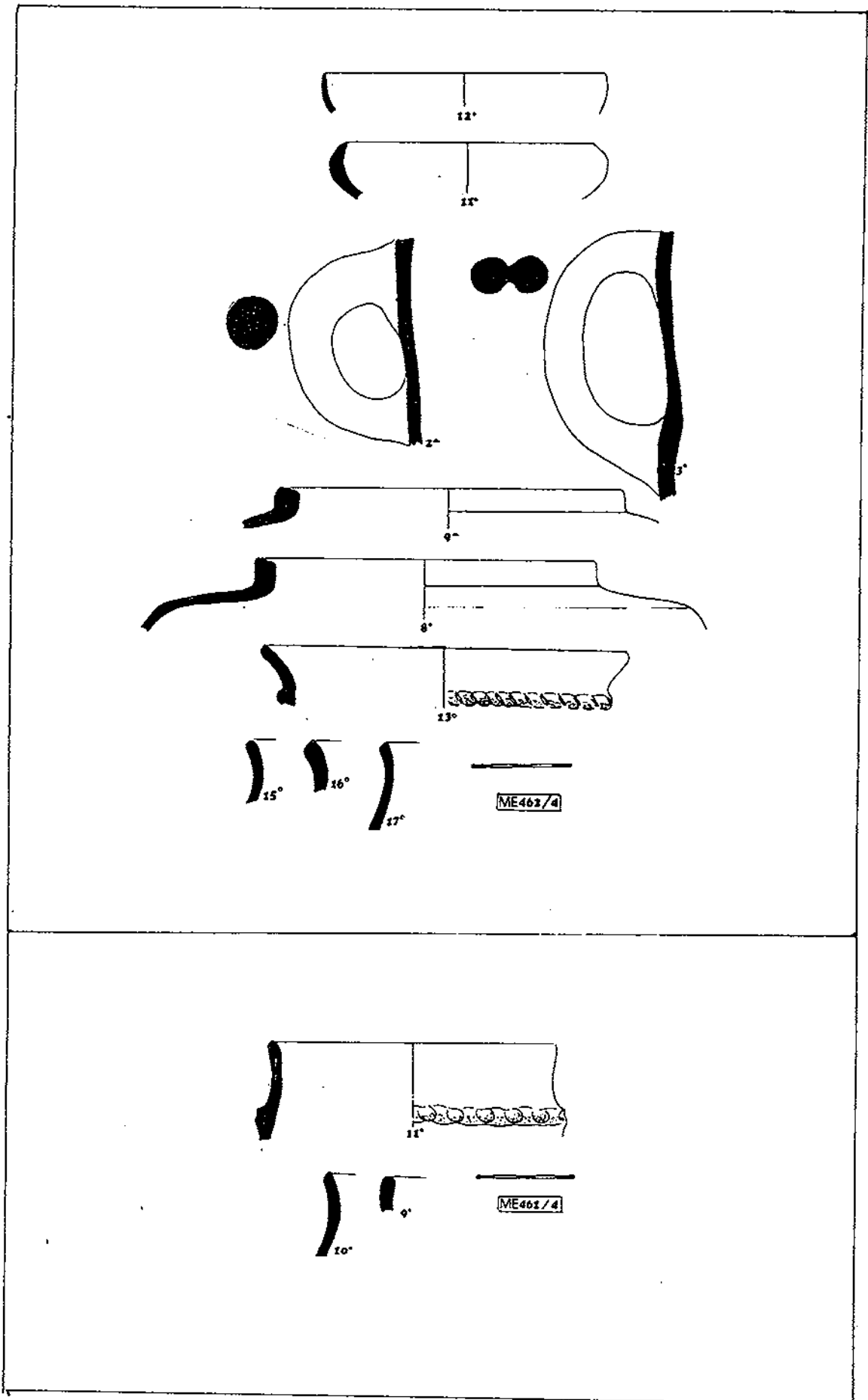

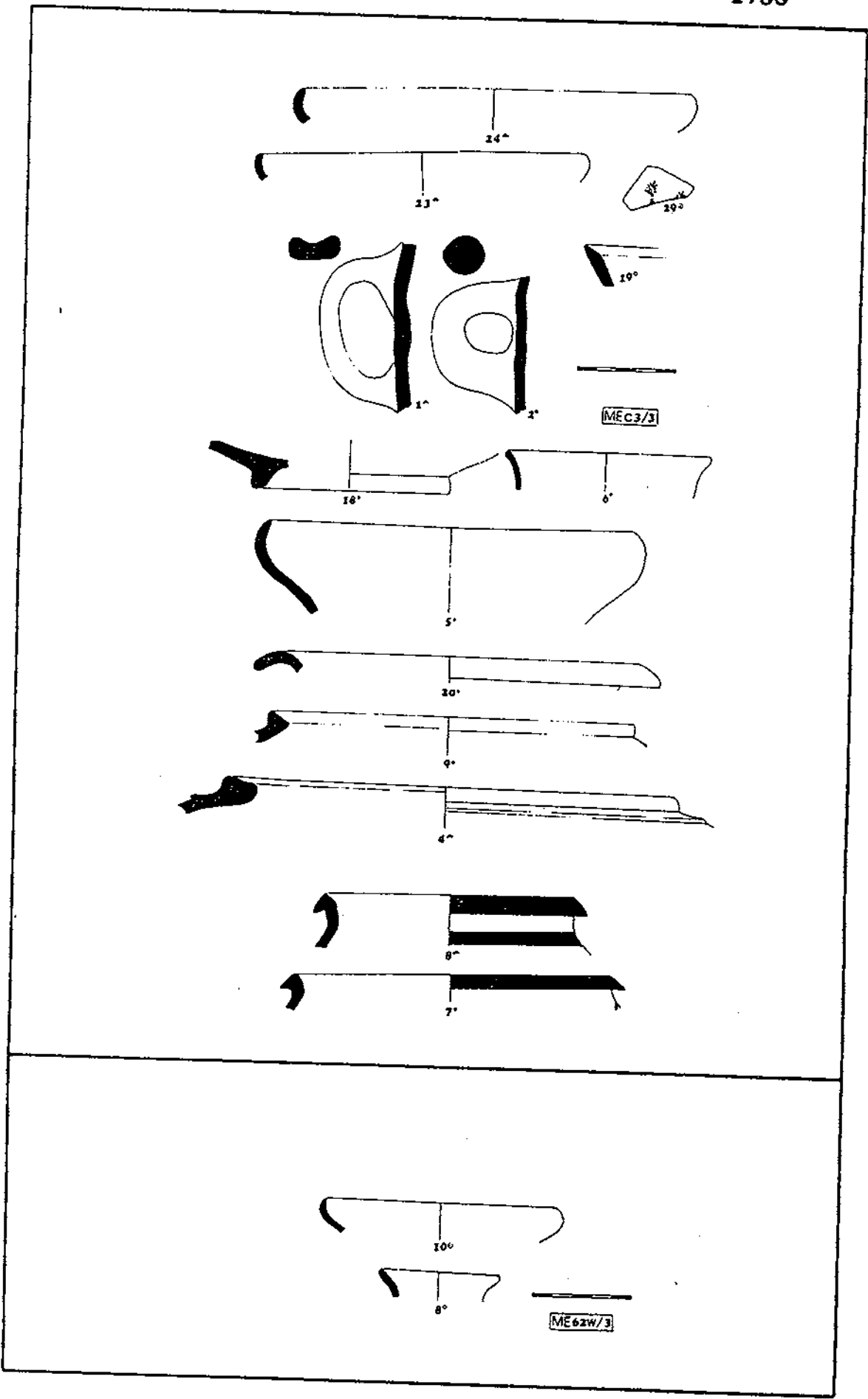

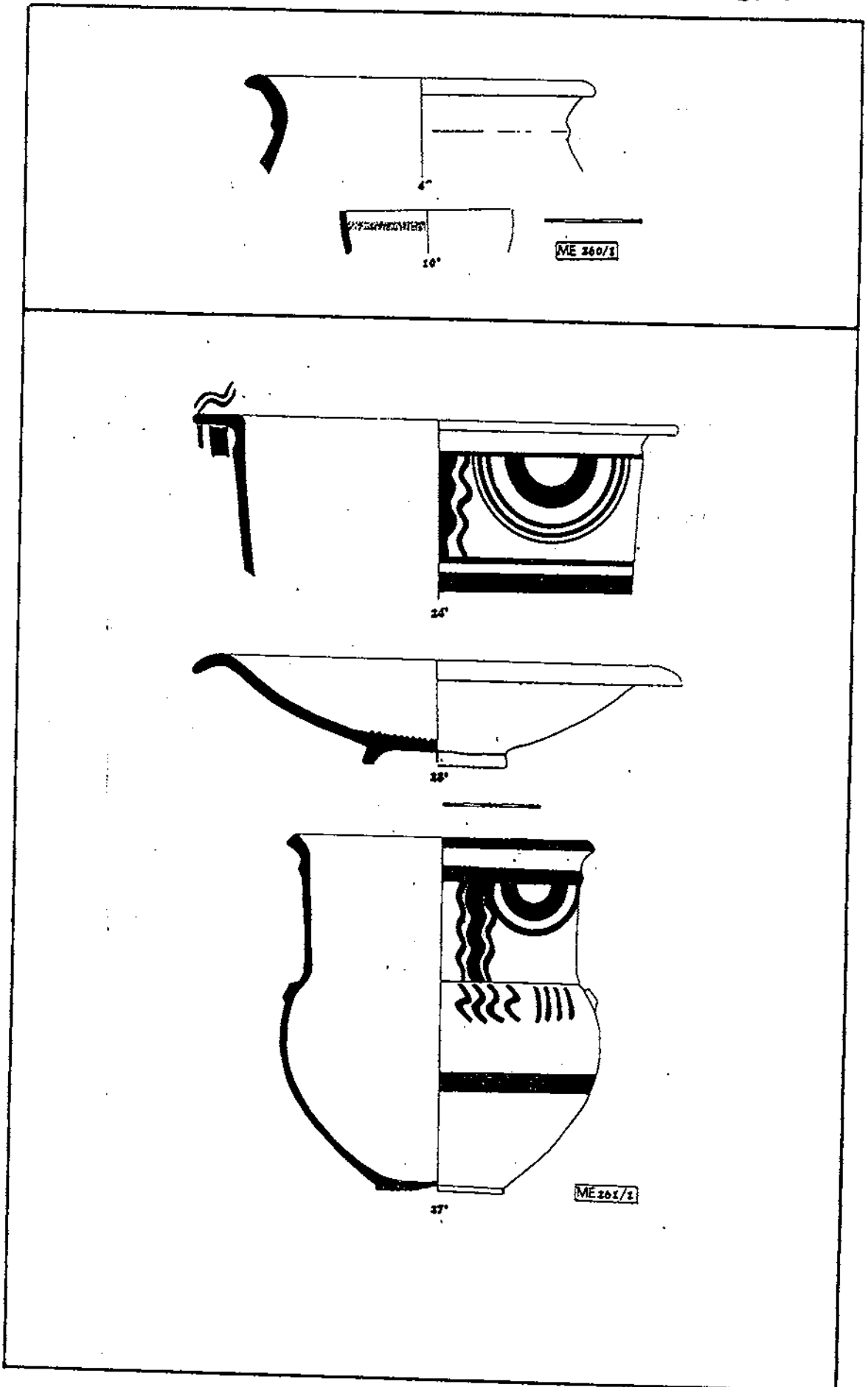
V

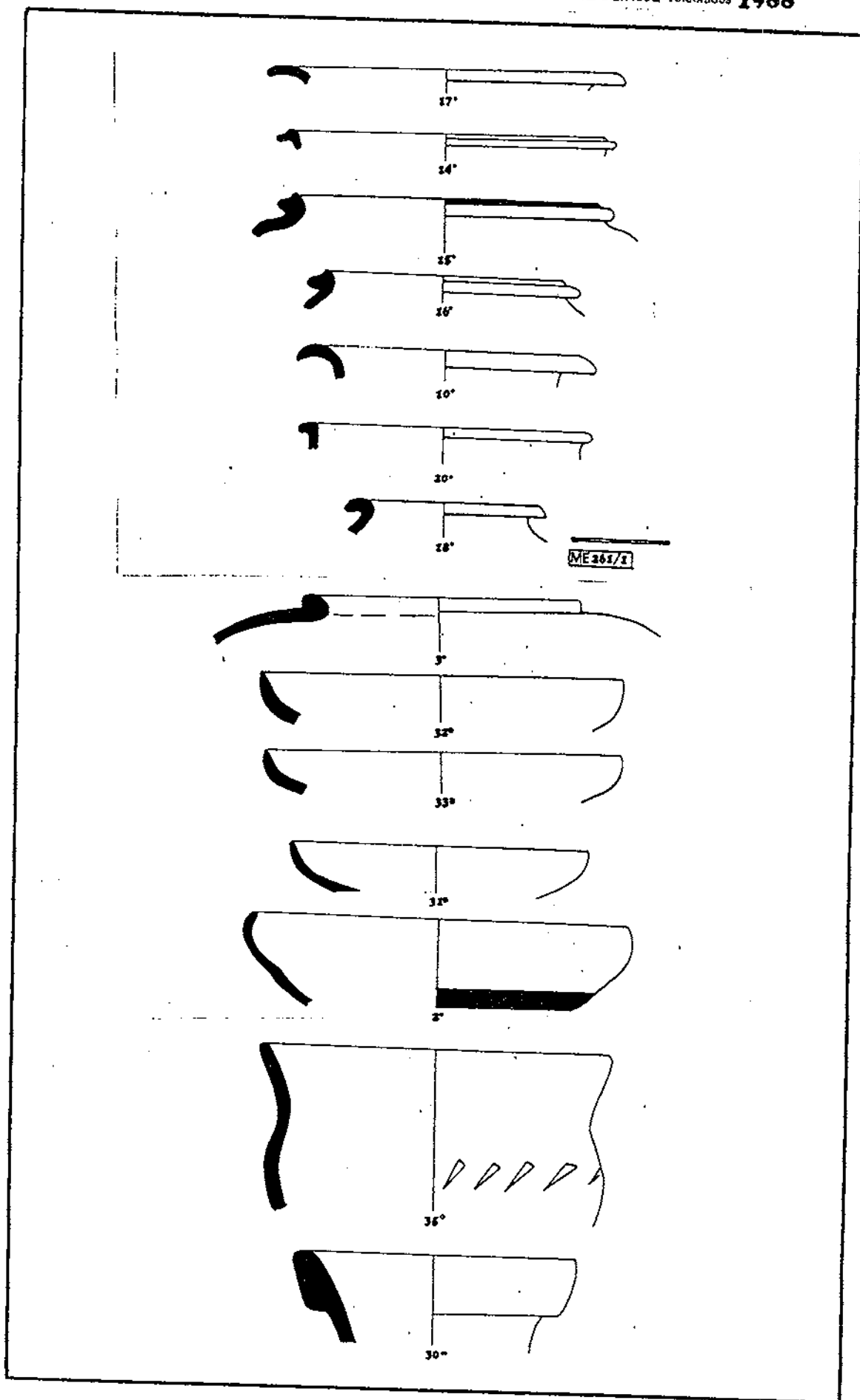

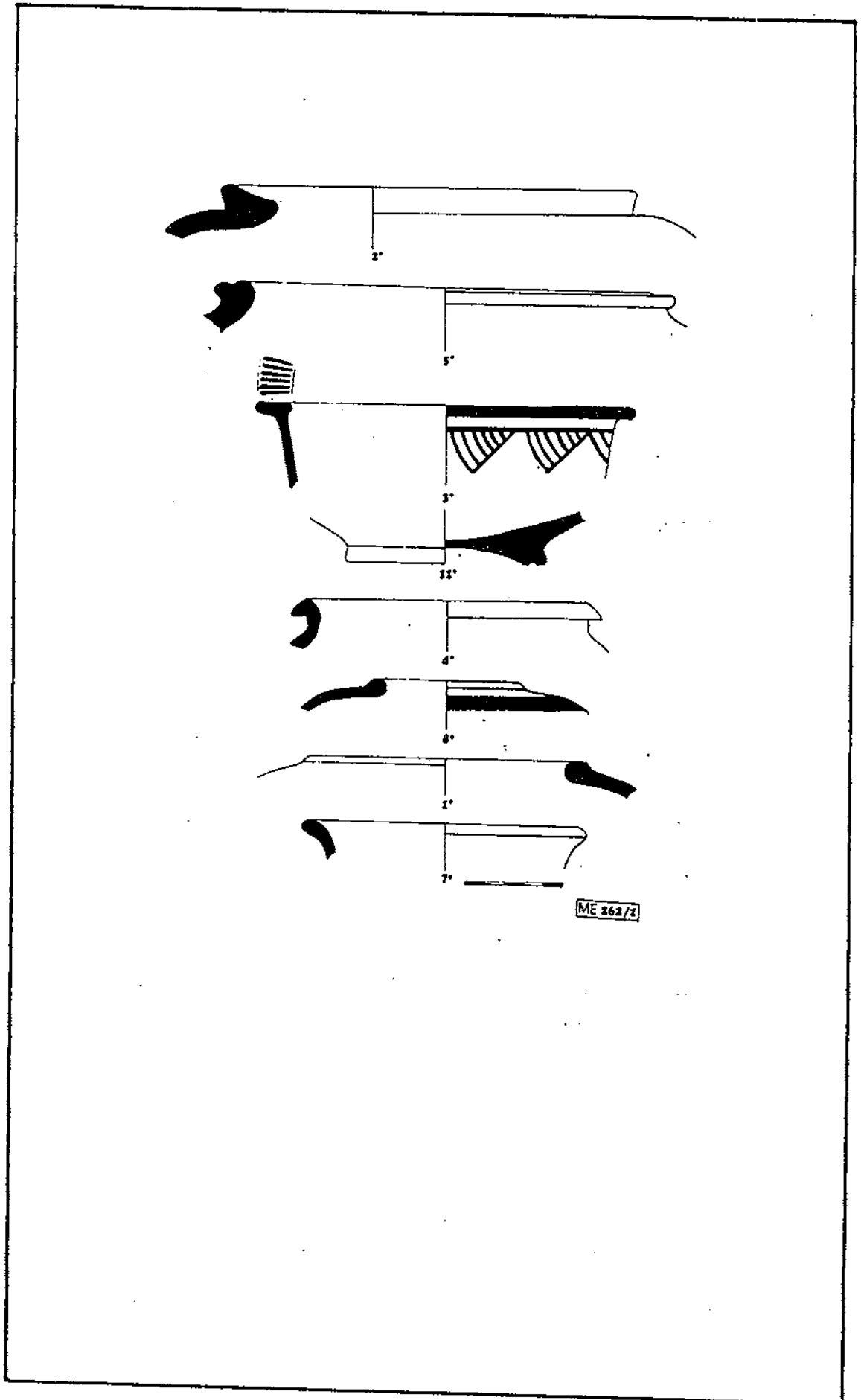

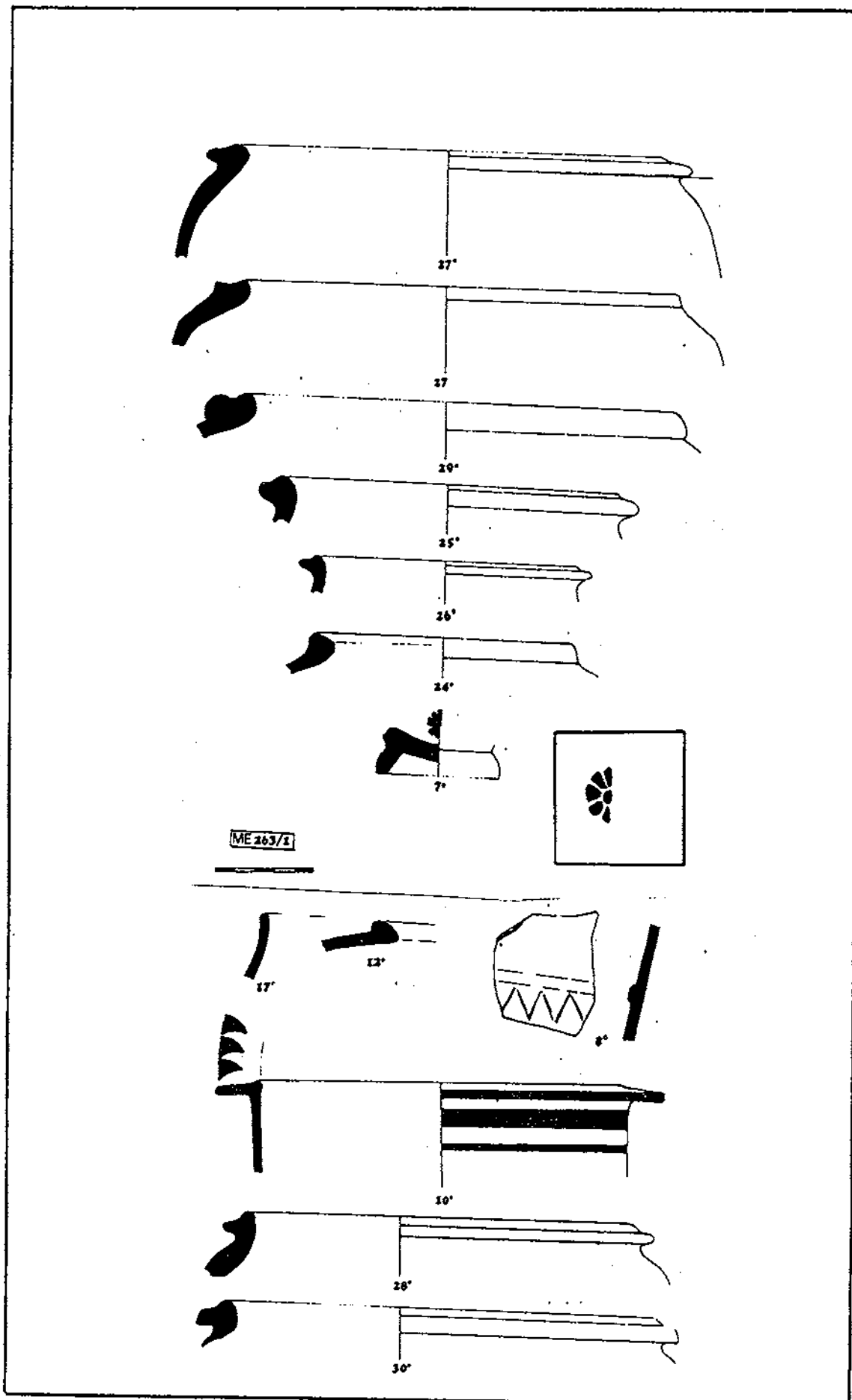

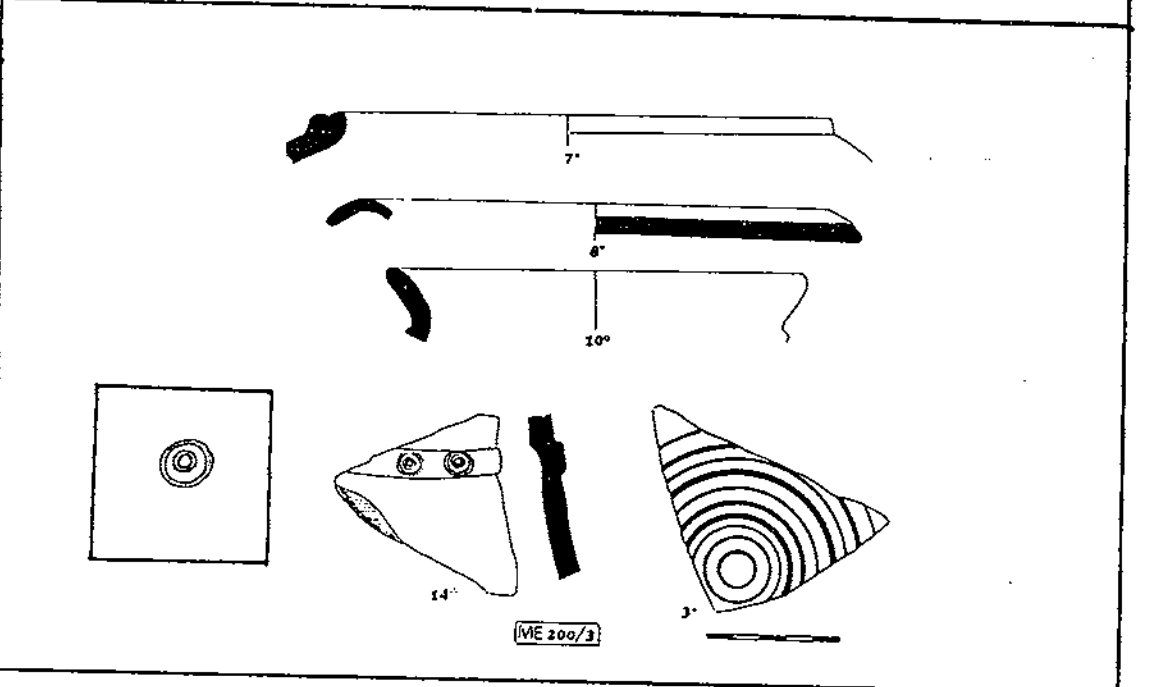
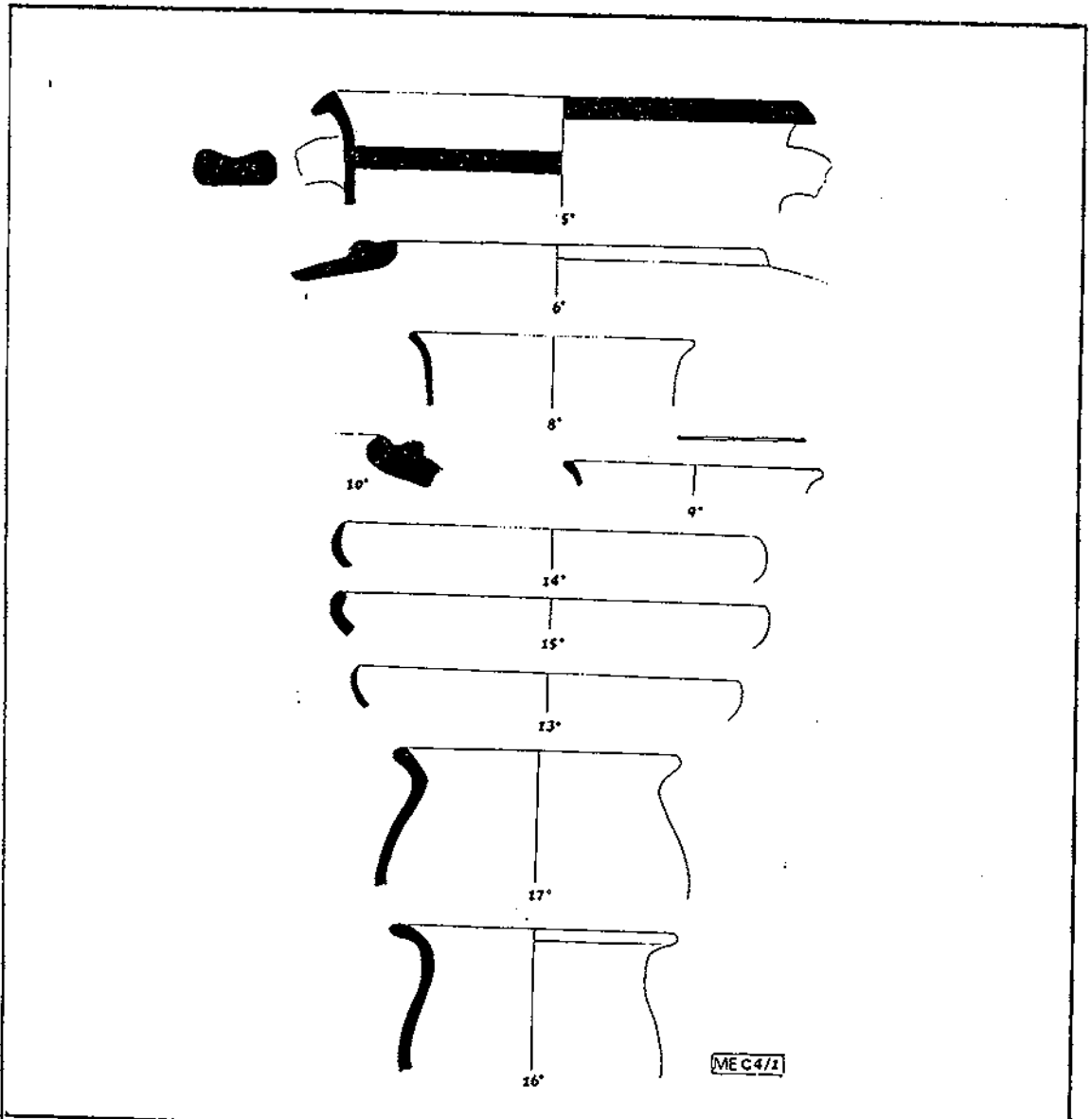

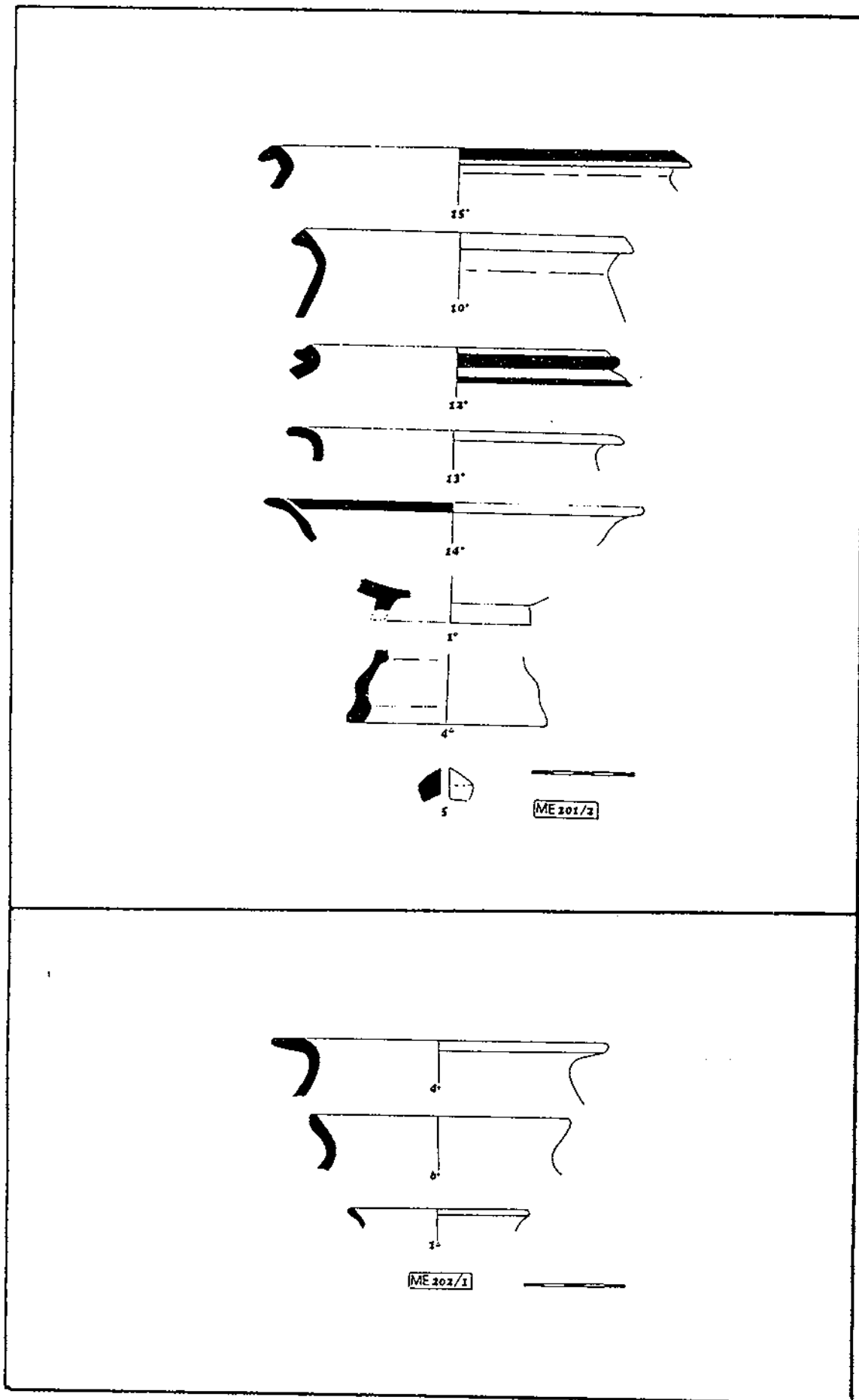

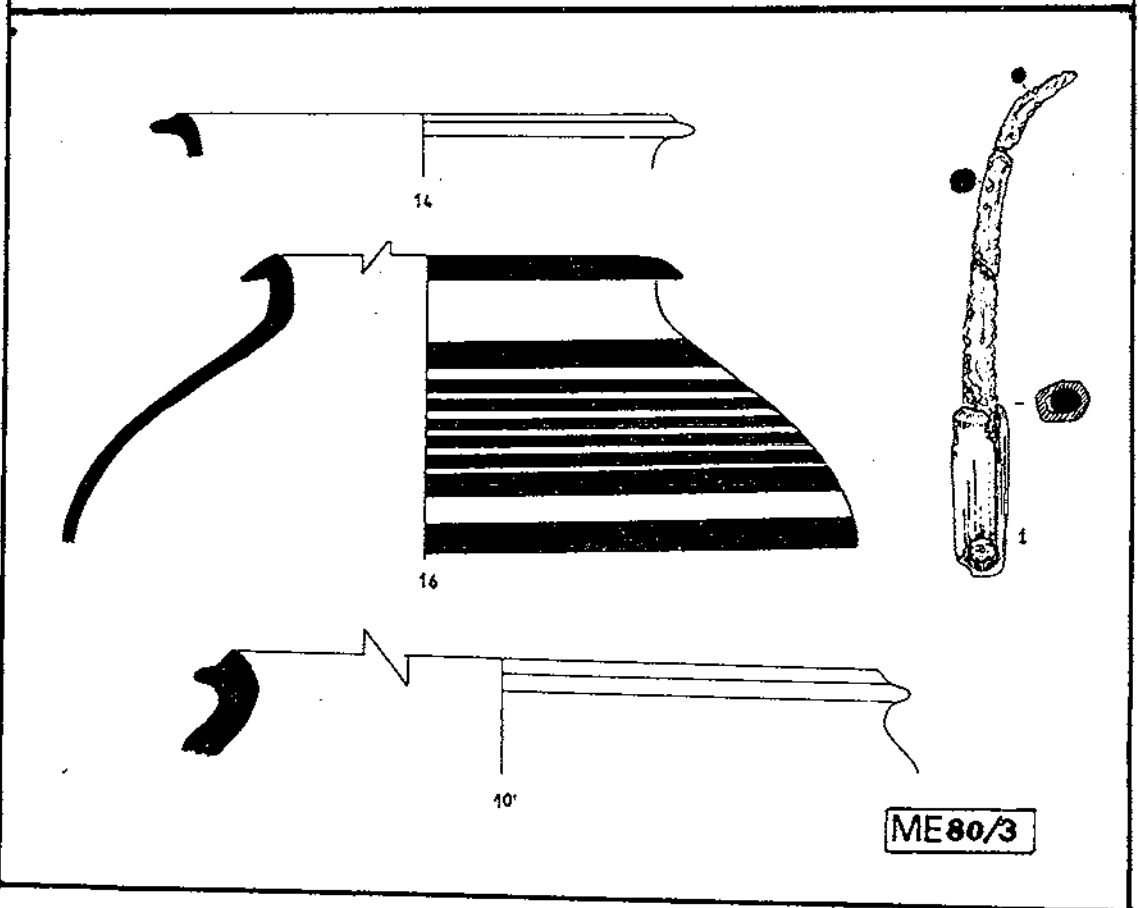
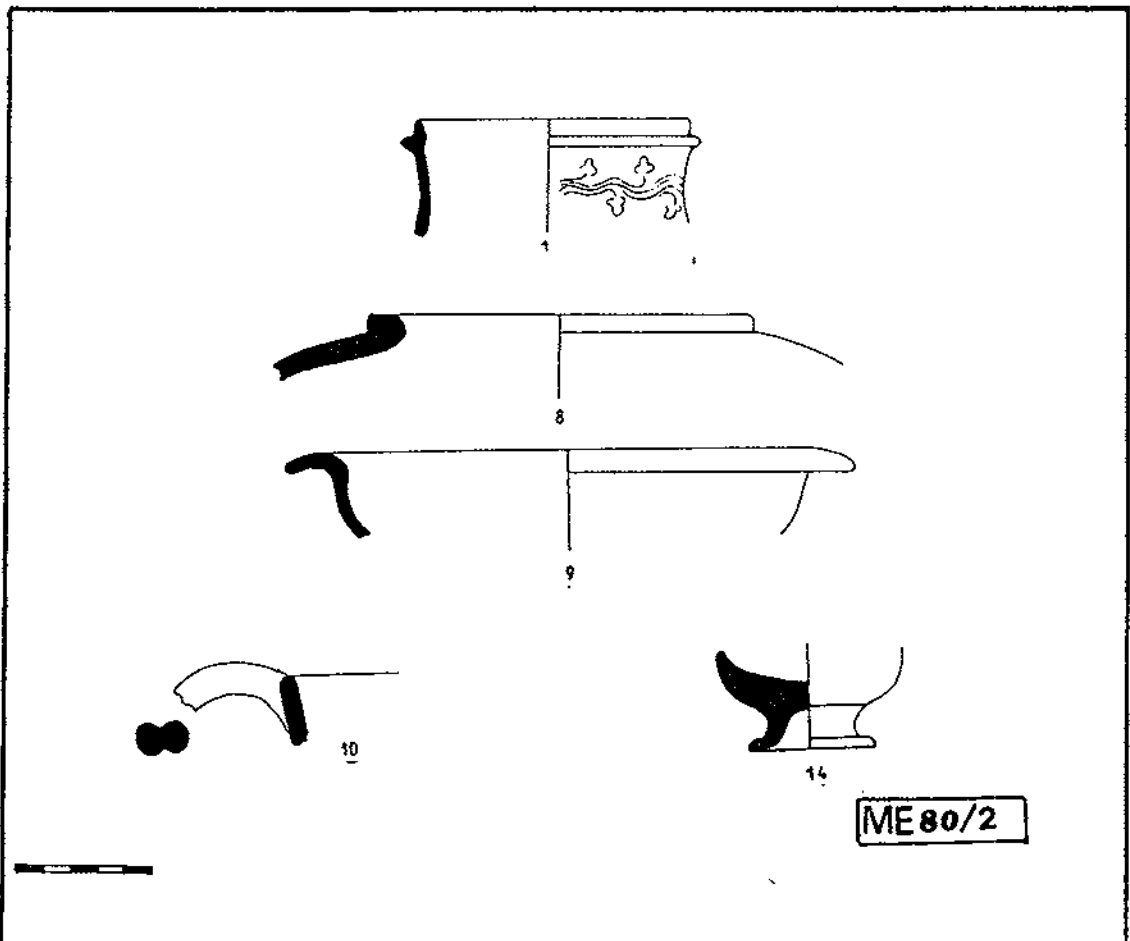

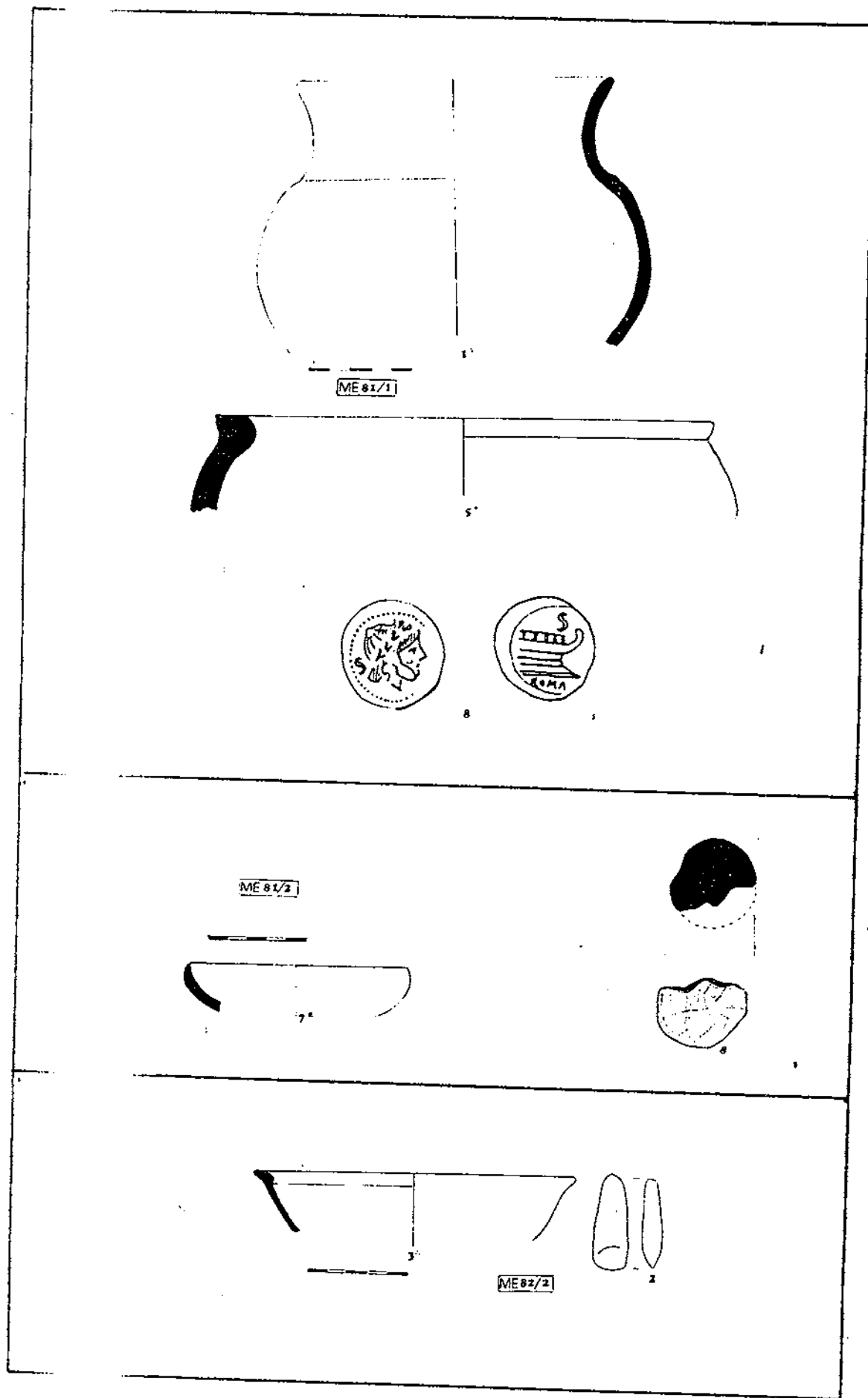

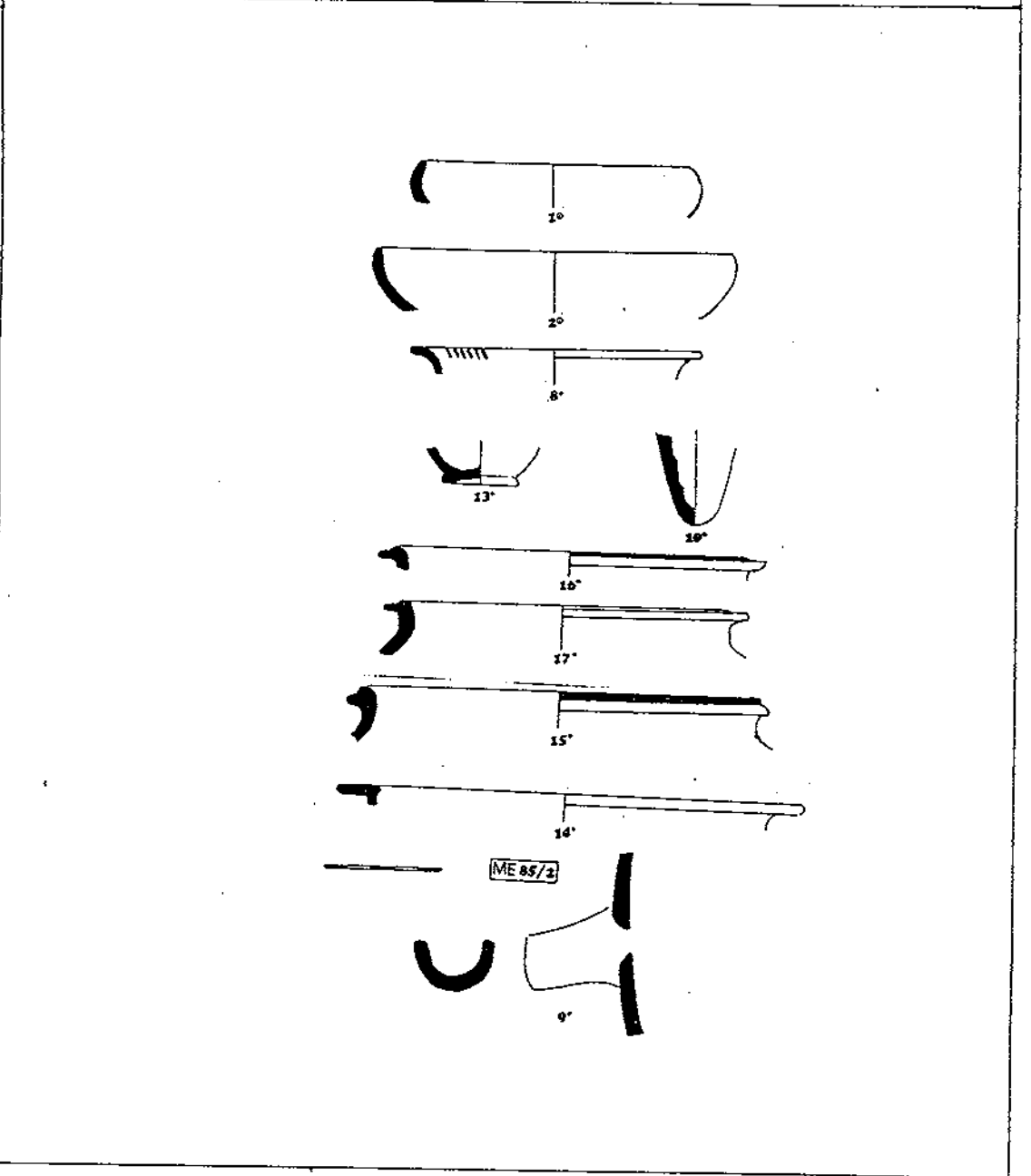
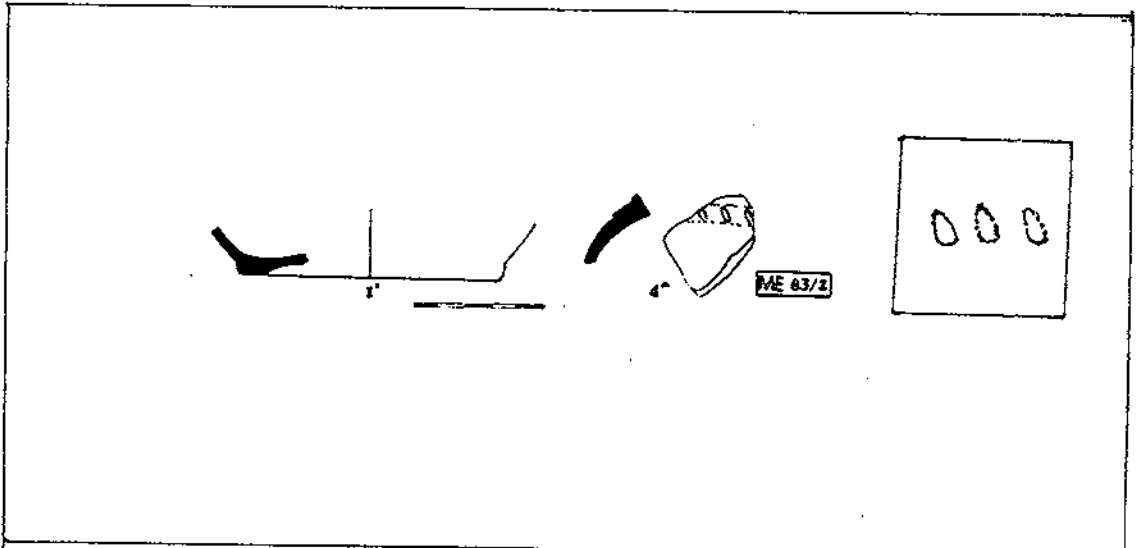

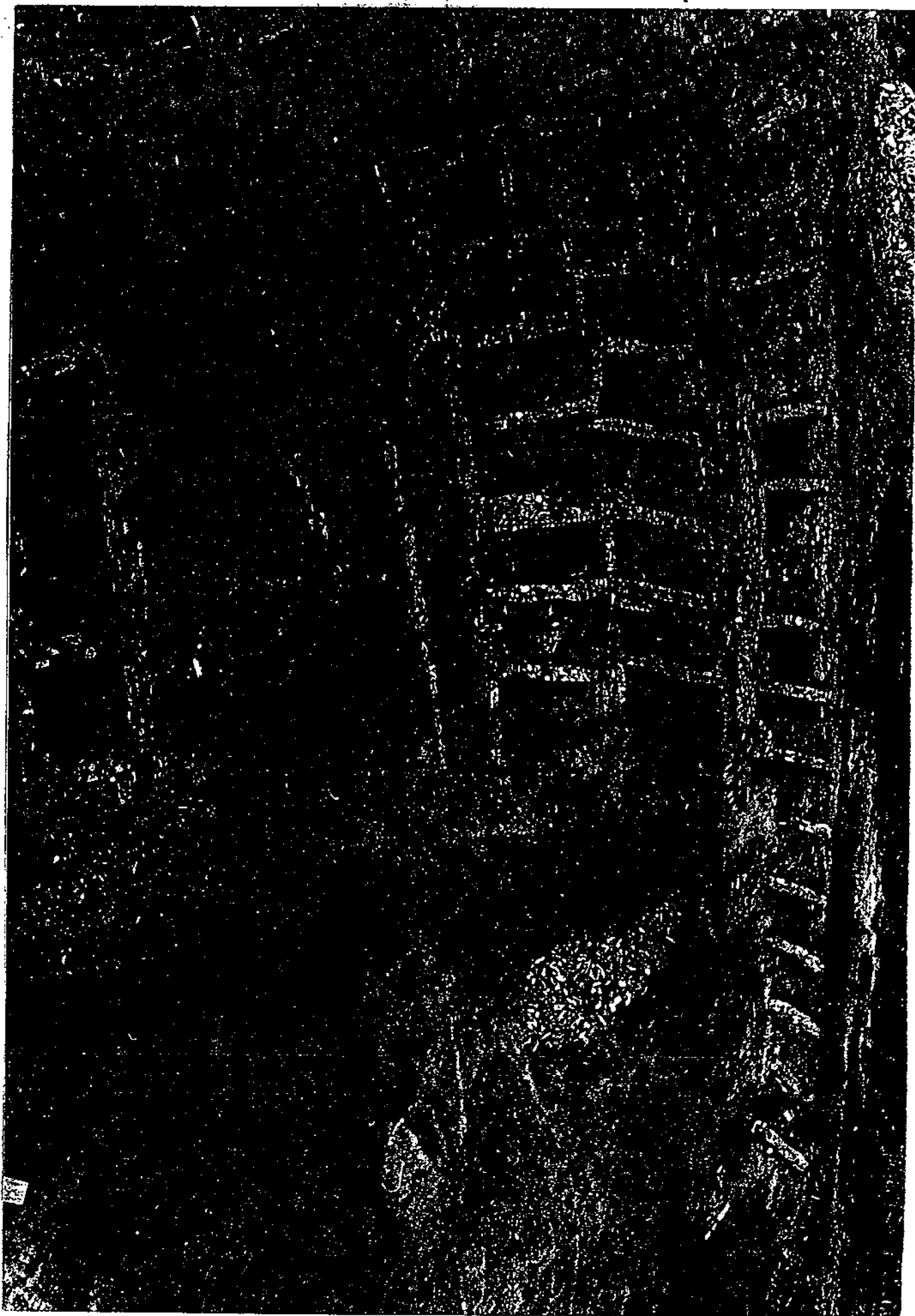

Sector de l'Edifici Singular